

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος "Εκτος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους· καὶ εἶναι ἐτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

6 Αὐγούστου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ

Ὁ Δημήτριος Ψηλάντης
Δημήτριος Ψηλάντης

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ

Εἰκοσιοκταετῆς ἀφίκετο ἐν Ἑλλάδι ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης. Ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν ἦτο ἐπιτήδεις νὰ δελεάσῃ τοὺς ἀνθρώπους, διότι οὔτε ἀνάστημα, οὔτε ῥώμην, οὔτε φωνήν, οὔτε λόγον, οὔτε τρόπον εἶχεν. Ἀλλ' ἐκέκτητο ὄρθον, ἂν ὄχι λεπτόν νοῦν· ἦτο ἀτρόμητος, καρτερικὸς καὶ φιλόπατρις ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἀνεδείχθη πάντοτε πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ εἰς τὸ εὖγενές τοῦτο αἶσθημα τὴν ἰδίαν φιλοτιμίαν, δοὺς κατὰ τοῦτο παράδειγμα τὸ ὁποῖον ὀλίγους, ὡς μὴ ὠφελεν, εὔρε μιμητὰς παρ' ἡμῖν. Κατ' ἀρχὰς πειθόμενος ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἀνάγκην ἀρχηγοῦ, ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὡς ἐκ τῆς αἰγλῆς τοῦ ὀνόματος τὸ ὁποῖον ἔφερε καὶ τῆς ἐντολῆς ἣν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἔλαβεν. Ἀποτυχὼν δὲ διὰ τὴν πεισματώδη τῶν προεστώων ἀντίπραξιν, καὶ παθὼν πλείστας παρ' αὐτῶν ἀδικίας, καὶ ἰδὼν τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ δεινῆς ἀναρχίας κλυδωνιζομένην, δὲν ἐστασίασε ποτὲ κατὰ τῶν καθεστώτων, οὐδ' ἀπηλπίσθη ποτὲ περὶ τῆς τύχης τοῦ ἔθνους· διότι ἂν δὲν ἠδυνήθη νὰ κυβερνήσῃ ἄλλους, ἐπίστατο ὅμως τὸ κυβερνᾶν ἑαυτὸν, καὶ ἐγκαταλείψας πᾶσαν περὶ ἀρχῆς ἀξίωσιν, παρέμεινε μέχρι τέλους πιστὸς τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος πρόμαχος. Οὐ μόνον ἀσθενὴς ὦν τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ καχεκτικὸς τὴν κρᾶσιν ἀντέσχε, δι' ἀκαταβλήτου ἡθικῆς δυνάμεως, εἰς τὰς κακουχίας πολέμου διεξαγομένου ἐν μέσῳ μυρίων στερήσεων. Συμπεσόντος ποτὲ λόγου περὶ ὑποχωρήσεως ἐκ τινος πεδίου τῆς μάχης, εἶπεν ὅτι δὲν ἡμπορεῖ νὰ φύγῃ· ἐπειδὴ δὲ εἰς τῶν συναθλητῶν ἐν τῇ ἀφελείᾳ αὐτοῦ ἀνεφώνησεν ὅτι αὐτὸς θέλει τὸν ἐπάρει εἰς τοὺς ὤμους τοῦ τοσοῦτον ἐλαφρὸν ὄντα, ὁ Ὑψηλάντης διὰ τῆς φωνῆς ἐκείνης ἥτις ἐξήρχετο ἐκ τῆς ῥινὸς μάλλον ἢ ἐκ τοῦ στόματος «ναί, ὑπετονόθρυσεν μειδιάσας, ἐλαφρὸν εἶναι τὸ σαρκίον τοῦτο, ἀλλ' ἡ καρδιά αὐτοῦ βαρεῖα.» Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΥΨΗΛΑΝΤΩΝ

Ἀντιγράφωμεν ἐνταῦθα τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ὑψηλάντικοῦ οἴκου ἐκ τῆς ὑπὸ Βαρθολομαίου τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ συνταχθείσης περιγραφῆς τῆς νήσου Χάλκης: «Ἡ οἰκογένεια αὕτη κατὰ γένεσιν ἐκ Τραπεζοῦντος, ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Ξιφιλίνου καὶ Ὑψηλάντου, μεγάλου Δομestίκου καὶ γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Εὐδοκίᾳ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ περὶ τὸ 1390 αὐτοκρατοροῦντος τῆς Τραπεζοῦντος. Ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης μετῴκησάν τινες εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸν 12' αἰῶνα, ἐν οἷς καὶ Ἰωάννης ὁ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντης, ὁ καὶ προσκυνητὴς τοῦ Ἀγίου Τάφου, μεγαλέμπορος ἐπίσημος. Τῶν δύο υἱῶν τούτου ὁ μὲν Μανουὴλ Ὑψηλάντης, χρηματίσας Ἀρχηγούναρχος, ἔσχυσεν ὡς ἐκ τούτου ἀπὸ τοῦ 1700 μέχρι τοῦ 1730. Ὁ δὲ ἕτερος, Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης καλούμενος, καὶ χρηματίσας Ποστέλνικος, εἶτα καὶ Χάτμανος καὶ μέγας Ῥήτωρ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐγέννησεν υἱὸν Ἰωάννην, τὸν γενόμενον τὸ ἀξίωμα Ἀγαν, καὶ νυμφευθέντα τὴν ἐξ εὐγενῶν Σμαράγδαν Μαμωνᾶ, ὃν ἐγένετο ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. Τούτου ἐγένοντο, θυγάτηρ μὲν Ῥαλοῦ, υἱοὶ δὲ Κωνσταντῖνος καὶ Δημήτριος· καὶ οὗτος μὲν ἐτελεύτησε νέος, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ἡγεμονεύσας τῆς Οὐγγροβλαχίας τῷ 1802, καὶ ἀποθανὼν ἐν Ῥωσίᾳ τῷ 1816, ἐνυμφεῦθη Ῥαλοῦν τὴν τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη θυγατέρα. Ἀποθανούσης δὲ ταύτης, ἔλαβε δευτέραν σύζυγον ἐξ εὐπατριδῶν τινα τῆς Βλαχίας, Ἐλισάβετ (Σάφραν), ἐξ ἧς ἔσχε πέντε υἱούς, Ἀλέξανδρον, Νικόλαον, Δημήτριον, Γεώργιον καὶ Γρηγόριον, καὶ μίαν θυγατέρα, Μαρίαν, ὃν οἱ μὲν πρῶτοι ἀπέθανον ἄγαμοι· ὁ Γεώργιος, νυμφευθεὶς τὴν Μαρίαν, ἐγγόνην τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, ἐγέννησε θυγατέρα μόνην· ὁ δὲ Γρηγόριος, συζευχθεὶς Χαρίτλειαν, τὴν Νικολάου τοῦ Σκαναβῆ θυγατέρα, κατέλειπε, παρ' ἐκτὸς μιᾶς θυγατρὸς Ἐλισάβετ, καὶ υἱὸν ἐπίγονον (postume), τὸν διὰ τοῦτο κληθέντα ὁμωνύμως τῷ πατρὶ αὐτοῦ Γρηγόριον.»

1. Ἐξ ἧς εἶτι, ἐκατοντοετίς καὶ ἐπέκεινα, ἡ ἐμπρονεσάτη αὕτη γυνὴ, ἐπὶ τῆς καρτομίας τοῦ υἱοῦ τῆς.

2. Ἀπεβίωσε τὸν Αὐγούστον τοῦ 1832 καὶ ἐτάφη ἐν Νεαπλὶν ἐν περίπτῳ τῆς πόλεως.

3. Ὁ νῦν Προσδευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις· Ἐνυμφεῦθη τὴν θυγατέρα τοῦ Βασιλέως Σ. Γ. Σίγν, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν υἱόν.

ΜΙΑ ΦΥΛΑΚΗ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τὸ Ζουτάρ-καπουσοῦ ἦτο μία τῶν φυλακῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὑπὸ τὴν φυλακὴν ταύτην διαβαίνων τις ἤκουε θρηνητικὴν τινα ᾠδὴν ἐν εἰδὲι μυρολογίου, καὶ ἀναβλέπων πρὸς τὸ μέρος τοῦ τείχους, ἔβλεπεν ἡ φωνή, διέκρινε μορφήν ἀνθρώπου, προφανομένην ἔσωθεν τῶν σιδηρῶν τῆς θυρίδος κιγκλιδίων, καὶ ἐπικαλουμένην τὴν συμπάθειαν τοῦ διαβάτου, ὅς τις οὐδέποτε σχεδὸν παρέλειπε νὰ ρίψῃ τὸν ὀβολόν του εἰς τὸ παρηρτημένον ἀπὸ τοῦ τείχους καυκίον διὰ τοὺς φυλακωμένους. Τὸ Ζουτάρ δὲν ἦτον ὁμῶς ἀπλῶς φυλακὴ, ὁποῖαι τῶν ἡμερῶν μας αἱ φυλακαί· διότι ἐντὸς αὐτοῦ ἔστρεβλοῦντο, παρεκτὸς τούτου, καὶ οἱ πολιτικῶς ἐνοχοί, πρὶν θανατωθῶσιν, ἵνα ὁμολογήσωσι ποῦ εἶχον κεκρυμμένα τὰ χρήματά των! Καὶ ἔξω πολλοὶ τῷ 1850, οἱ ὁποῖοι εἶδον πρὸ τεσσαράκοντα τριῶν χρόνων τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην προτείνοντα, ἀντὶ πάσης ἀποκρίσεως, εἰς τοὺς ὑποκάτωθεν τῆς θυρίδος ταύτης ἵσταμένους τολμηροὺς φίλους του, ἀπὸ τῶν κιγκλιδίων αὐτῆς τὰς χεῖράς του περιδεδεμένας, καθὼς ὁ Σύριος Φερεκὺδης ποτὲ, διείρων τὸν δάκτυλον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀπῆς τοῦ οἰκίσκου ὅπου κατέκειτο φθειριῶν, ἔλεγε πρὸς τοὺς φίλους του: *Χρωτὶ δὴλα!* Καὶ ἔρκει τοῦτο νὰ ἐννοήσωσιν ὁποῖα μαρτύρια ὑπέφερον ὁ περίδοξος γέρων ἐντὸς τοῦ βαράθρου τούτου. Ἦμην τρισκαίδεκα τῆς, ὅταν περὶ τὰ 1810 ἤκουον τὸν ἰδιαιτέρον γραμματέα καὶ συναθλητὴν τούτου τοῦ ἡγεμόνος, Ἀδάμ, τὸν ἐξ Ἀγχιάλου, φιλοσοφούντα ἐν τῇ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην Μονῇ τῆς Θεοτόκου, διηγούμενον τὰς φρικτὰς ἐκείνας στρεβλώσεις, εἰς τὰς ὁποίας καθυπεβλήθη ὁ ἀείμνηστος πρεσβύτης, ἐκτιθέμενος πρὸ τοῖς ἄλλοις καὶ γυμνὸς ἐν ὑπαίθρῳ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον· ἀλλ' οὔτε τοῦτο, οὔτε τῶν ἄρμων του αἱ ἐξαρθρώσεις, οὔτε τῆς κεφαλῆς του ἡ μετὰ ἀστραγάλων περισφιγῆς, ἦτον (ἔλεγεν ὁ συμμέτοχος τούτων ὢλων Ἀδάμ) παραβλητέα μετὰ τὴν τῆς ἀυπνίας βάσανον, διὰ τῆς ὁποίας ταλαιπωροῦντες αὐτὸν οἱ δῆμιοι ὀλόκληρον ἐβδομάδα, τὸν ἔφερον εἰς ὑπνοβατικὴν κατάστασιν, καθ' ἣν, χωρὶς νὰ αἰσθάνηται, ἀπεκρίνετο εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις. Ἀλλ' ἀντεῖχεν εἰς ὅλα ταῦτα τριανταπέντε ἡμερονύκτια ὁ αἰοίδιμος, ἐξομολογούμενος καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Ἰωβ, ἄχρις οὗ τῇ 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1807 ἐκαρτομήθη, καὶ ἡ μὲν κερὰ αὐτοῦ ἐξετέθη, ὡς σῦνηθες, εἰς τὴν τοῦ Μπάμπ-ὑ-χουμαῖον λόγχην, τὸ δὲ σῶμα ἐμβιβάσας εἰς πλοῖον ὁ δῆμιος, περιέφερον ὑπὸ τὰς οἰκίας τῶν συγγενῶν του, ἵνα τὸ ἀγοράσωσι πρὸς κηδείαν, ἐπιφωνῶν συγχάκις ὅτι ἐμελλεν ἄλλως νὰ τὸ ρίψῃ εἰς τὸν βυθόν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ φανῇ ἀγοραστὴς τοῦ πρᾶσιμου τούτου, ὑποπεύοντες ἅπαντες καὶ ἐν τούτῳ πα-

γίδα τῆς ἐξουσίας, ἄχρις οὗ Ἰουδαῖός τις ἐκ τῶν τοῦ Κουροῦ-τσεσμὲ ἐγγχωρίων, καθ' ὑποβολὴν καὶ διὰ χρημάτων τινὸς αὐτῶν, τὸ ἡγόρασε διὰ 500 γρόσια, καὶ τὸ ἔβαλαν ὑπεράνωθεν τοῦ νοῦ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΙ.

Ο ΔΥΣΜΟΡΦΟΣ

[Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, ὑπὸ * K.]

Συγγραφεὺς: δὲ σελ. 488.

Δύσκολον νὰ συλλάβῃ τις σύμπτωσιν ἀπαισιοτέρων περιστάσεων ἀπὸ ἐκείνας, ὑφ' ἃς ὑπέκυπτεν ὁ λόρδος Σαινζερμαίν, ἢ νὰ φαντασθῇ μέχρι τίνος σημείου καθίστατο ἡ Λιλία ἀναγκαία διὰ τὴν εὐτυχίαν του.

Ταπεινωθεὶς εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς συμπαθείας, ἔχων καρδίαν πλασθεῖσαν ν' ἀγαπᾷ ἅψ' ἥς ἡμέρας εἶχεν εἰσέλθει ἡ Λιλία εἰς τὴν οἰκογένειαν Βρανδώνος καὶ αὐτομάτως προσηλώθη εἰς αὐτὸν, ἡσθάνθη τὴν ζωὴν αὐτοῦ αἴφνης μεταβληθεῖσαν. Θερμανθεὶς ὑπὸ τῆς τρυφερότητος τῆς κόρης ταύτης, ἡσθάνθη τὴν πληγωμένην ψυχὴν αὐτοῦ ἐπαναζῶσαν. Καθιστάμενος προστάτης τῆς, ἀφιερούμενος εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς, εἶχεν εὖρε ἐπὶ τέλους ἐνδιαφέρον ἐν τῷ τέως ἀπέλπιδι καὶ σκοτεινῷ αὐτοῦ βίῳ· τὸ ζῶηδον πνεῦμα τῆς Λιλίας, ἡ θορυβώδης αὐτῆς εὐθυμία, αἱ ἀφελεῖς αὐτῆς ἐτοιμολογίαι καὶ αἱ ἀξιολάτρευτοι παραφορκαὶ τῆς τὸν ἐφαίδρυνον, ἐμποιούσαι λήθην εἰς τὰ δεινὰ του. Ἀ! πόσον ἦσαν εὐτυχεῖς ὡς ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ! Πάντα ταῦτα ἦδη δὲν ὑφίσταντο πλέον. Τὸ βαθὺ ἐκεῖνο πάθος, τὸ ἀπὸ τοσούτου χρόνου ὑπολανθάνον, ἐκραγὲν αἴφνης, μετέβαλε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἐκείνη τὴν ὁποίαν εἶχε περιποιηθῇ καὶ ὀδηγήσει ὡς ἀδελφὴν, ἐξήγειρεν εἰς αὐτὸν ὡς ἐρωμένη ταπεινώσεως μόνον καὶ φόβου αἴσθημα· ἡ ἀθῶα ἐκείνη ἀφοσίωσις, τὴν ὁποίαν ἀμφοτέρω ἡσθάνθησαν ἀμοιβαίως, ἀγέρωχοι ἐπ' αὐτῇ, καθίστατο σήμερον ἔρως: ἔρως, ὅστις γνωστὸς καθιστάμενος, ἐφρόνει, εἰς αὐτὴν μὲν ἤθελεν ἐμπνεύσει τρόμον, ἐκείνον δὲ ἤθελε καταστήσει γελοῖον εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου. Ἐντεῦθεν αἱ ἀγωνίαι του, ὅταν ἐκείνη ἦτο πλησίον του, μολοντί δὲν ἡσθάνθη τὴν δύναμιν νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀπουσίαν τῆς.

Ἐβλεπον προφανῶς ὅτι ὁ λόρδος Σαινζερμαίν ὀλίγον χρόνον ἐμελλε νὰ ζήσῃ ἀκόμη.

Τί ἐσκέπτετο ἡ μαρκεσία; Δὲν ἔχω τὴν ἀπαίτησιν νὰ τὸ γνωρίζω· ἀλλ' οὐδέποτε εἶδον μεγαλητέραν μεταβολὴν εἰς ἀνθρώπινον πλάσμα. Καθ' ὅσον ἡ υἡγία τοῦ προγονοῦ αὐτῆς ἐχειροτέρους, κατὰ τοσοῦτον ἡ μαρκεσία ἐφαίνετο ἀναγεννωμένη: ἡ ὄψις αὐτῆς ἐπανελάμβανε τὰ χρώματά της· τὸ βάδισμα τῆς τὴν εὐστάθειάν του, τὸ μέτωπόν της τὴν γαλήνην του. Παρεῖχεν εἰς τὸν ἀσθενῆ δείγματα ἐνδιαφέροντος, μετ' ἀνησυχίας ζητοῦσα πληροφορίας περὶ τῆς υἡγίας

του καὶ μὴ παύουσα νὰ μαρτυρῇ εἰς αὐτὸν τὴν τρυφερωτάτην ἀφοσίωσιν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἔπαιζεν ἐντελέστατα τὸ πρόσωπον μητρὸς ἀφωσιωμένης καὶ ἀγαπώσης.

— Ὅποιος ἄγγελος! μοὶ ἔλεγεν ἡ Ἰούδη· συγκινεῖται τις ἀληθῶς, βλέπων αὐτήν. Ἦλθεν ἡ ἰδία σήμερον εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ μοὶ εἴπῃ περὶ τοῦ γάλακτος τῆς ὄνου. Γνωρίζεις, ἀδελφέ μου, ὅτι ὁ κύριος Ντὶν ἔχει μίαν ὄνον; Σοὶ τὸ εἶπον.

— Πρὸς τί, ἀγαπητὴ μου Ἰούδη; Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν δὲν λαμβάνει ὄνειον γάλα.

— Ὡ! πῶς δύνασαι νὰ λαλῇς τοιουτοτρόπως; Ἡ μαρκεσία ἐπεθύμησε νὰ μὲ πληροφορήσῃ—ὅπόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ φωνή της!—ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ τι καλλίτερον διὰ τὴν ἀνάρρωσιν του. Δὲν φρονεῖτε τοιουτοτρόπως, κυρία Οὐίλσον; προσέθηκεν. Ἀ! εἶμαι πολὺ ἀνησυχος καὶ σκοπεύω νὰ γράψω εἰς τὸν πατέρα του. Ὁ κίνδυνος εἶναι σπουδαῖος. Δὲν εἶναι τοιαύτη καὶ ἡ γνώμη τοῦ κυρίου Οὐίλσονος; — Ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἐγνωρίζον κατὰ βάθος τὴν σκέψιν σου, ἀλλ' ὅσον δι' ἐμὲ, προσέθηκεν, δὲν ἠλπίζον. Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἐπληρώθησαν δακρύων καὶ μοὶ εἶπεν: Ὅποια ἀπώλεια ἤθελεν εἶσθαι τοῦτο διὰ τὴν οἰκογένειάν του, δι' ὅλον τὸν τόπον, ἰδιαιτέρως δὲ δι' ἐμὲ! Διότι γνωρίζετε, ὅτι πάντοτε μοὶ ἔδειξε μεγάλην φιλίαν καὶ εἶμαι δι' αὐτὸν περισσότερον παρὰ μήτηρ. — Πόσον εἶναι γενναῖα!... Πτωχὴ γυνή, ἥτις πάντοτε εἶχε τὸν υἱὸν της μακρὰν τῶν κτημάτων του!

— Δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, Ἰούδη, ἀνέκραξα ἐπὶ τέλους ἀνυπόμονος, παῦσον ἅπαξ διὰ παντὸς τὸ αἰώνιον τοῦτο τροπᾶριον! Τί ἐννοεῖς λέγουσα κτήματά του; Ποτὲ δὲν ἀνῆκον εἰς αὐτὸν, καθὰ δὲ ἐλπίζω, δὲν θέλουσι τῷ ἀνῆκει καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Ἐπέστρεψα τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἰς τὸν πύργον. Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν ἦτο πολὺ ἀσθενής· μόλις ἠδύνατο νὰ ὑποστηρίχῃ ἐκ τῆς ἀδυναμίας του. Τὸν εὗρον κλαίοντα, ἦτο ἡ πρώτη φορὰ, καθ' ἣν τὸν ἔβλεπον οὕτως· ἀνεγίνωσκε βιβλίον, τὸ ὁποῖον, παρατηρήσας με, ἀπέκρυψεν ἐν σπουδῇ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του.

— Φοβοῦμαι τῷ εἶπον ὅτι εἴθετε ὀλιγώτερον καλὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην.

— Ὅχι χειρότερα, ὅχι χειρότερα· ἀλλ' εἶμαι τεταραγμένος, συγκεινημένος, πληγωμένος μέχρι τοῦ βάθους τῆς καρδίας. Ἀ! φίλε μου, δὲν κρύπτω τίποτε ἀπὸ σᾶς!... Ἐν παιδίον ἤθελεν αἰσχυρῇ ν' ἀφελῇ νὰ καταβληθῇ τοιουτοτρόπως! Ἀπώλεσα λοιπὸν πᾶσαν τὴν ἐνέργειάν μου;... Οὐδέποτε ἠθέλετε μαντεύσει, ἐπανελάβε μετὰ τινα στιγμὴν, τὸ αἶτιον τῆς καταστάσεώς μου ταύτης. Ἰδοὺ· εἶναι τὸ βιβλίον τοῦτο. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸ εἶχον δώσει

εἰς ἐκείνην, ὅταν ἦτο ἀκόμη παιδίον. Τὸ ἀνέγνωσε πολλάκις, καὶ τώρα ἰδοὺ αὐτὸ μεταβεβλημένον σχεδὸν εἰς ῥάκη. Ἀ! τὴν ἀναγνωρίζω καλῶς, τὴν πτωχὴν μικράν!... Ποτὲ δὲν ἀνέγνωσα τὴν ἱστορίαν ταύτην, ἥτις εἶναι ἀληθῶς περιπαθής.

Ἐλαβε τὸ βιβλίον καὶ μοὶ ἔδειξε τὸν τίτλον. Ἦτο μαγικὸν τι διήγημα φέρον τὸν τίτλον: *Ζεμύρη καὶ Ἀζῶρ, ἡ ἡ Ὠραία καὶ τὸ ζῶον*.

— Ἀ! ἂν ἠδύναντο νὰ ἐπανελθῶσιν οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι· ἂν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς δυσμορφίας μου εἶχον τὴν συνειδήσιν ὅτι ἐγκρύπτω μαγευτικὴν τινα δύναμιν ἔρωτος, πόσον ἤθελον ταπεινωθῇ καὶ ἐγὼ ἐπίσης! μετὰ πόσης χαρᾶς ἤθελον ἐπικαλεσθῇ, ἤθελον γονυπετήσῃ, πῶς ἤθελον ἐξικετεύει, ἀπαραλλάκτως μετὰ τὸν ἥρωα τοῦ συγκινητικοῦ τούτου διηγήματος! Φεῦ! φεῦ! ἡ ἀγωνία μου πολλάκις ὑπερβάλλει πάσας τὰς δυνάμεις μου!

Ἦτο φρικτῶς τεταραγμένος, ὅλον δὲ τὸ σῶμά του ἔφρισεν ὑπὸ τὰς προσπαθείας του ὅπως ἀναστείλῃ τὴν συγκίνησιν του. Ἐπὶ τέλους, μεταχειρισθεὶς πάσας τὰς δυνάμεις του, ἀνεστράφη ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου του καὶ ἔπεσεν εἰς τινα πυρετώδη νάρκη, ἔχων τὴν χεῖρα τεταμένην κατὰ μῆκος τοῦ σώματος. Ἐφαίνετο ἐξηντηλημένος.

Κεκρυμμένος εἰς τὴν ὀπὴν ἐνὸς τῶν βαθῶν ἐκείνων παραθύρων, δὲν τὸν ἐγκατέλειπον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν· εἶχον τὴν καρδίαν διερρηγμένην ὑπὸ τῆς θλίψεως καὶ τῆς ὀδύνης, ὅποταν ἡ Λιλία, ἀκροποδητὴ βαδίζουσα, εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον. Ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα δεσμίδα ἐκ ῥόδων—θαυμασίων ῥόδων, τῶν ὁποίων αἱ φυτεῖαι εἶχον ἔλθει δι' αὐτὴν ἐκ Νορμανδίας τῇ διαταγῇ τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν.

Ἐπλησίασε μετὰ προφυλάξεως, καὶ, βλέπουσα αὐτὸν ἀποκοιμηθέντα, πιστεύουσα δὲ ἐαυτὴν μόνην, ἔθεσε τὰ ῥόδα παρὰ τὸ βιβλίον του, ἔπειτα διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνθέρμως προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ καὶ κατεσκληκτός ἐκείνου προσώπου. Αἴφνης εἶδον αὐτὴν γονυπετούσαν, κλίνουσαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐναγκαλιζομένην τὴν χεῖρά του. Ἐκεῖνος εἶχε κινήθῃ: τότε δὲ ἐκείνη ἐστράφη ζωηρῶς πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἔφυγεν.

Ἐξεπλάγην ὑπὸ τῆς ἐρυθρότητος αὐτῆς, ἀλλ' ἀπέδωκα αὐτὴν εἰς τὸν βαρὺν τῆς ὥρας τοῦ ἔτους καύσονα.

Ἠγρύπνησα καθ' ὅλην τὴν νύκτα πλησίον τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν. Ἐν τούτοις οὐδὲν εἶπον εἰς αὐτὸν ἐξεγερθέντα περὶ τοῦ γεγονότος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξα μάρτυς, φρονῶν ὅτι πᾶσα εὐάρεστος ἢ δυσάρεστος συγκίνησις ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ εἰς αὐτὸν θανάσιμος.

Τῇ ἐπαύριον ἐνόμισα καθήκόν μου νὰ εἰδοποιήσω ἐπισήμως τὴν μαρκεσίαν ὅτι ἐθεώρουν

τὸν λόρδον Σαινζερμαίν ἐν καταστάσει κινδύνου διατελούντα, καὶ ὅτι διετέλουν εἰς ἀπελπισίαν σχεδὸν περὶ τῆς ζωῆς του.

Ἡ μαρκησία εὐρίσκειτο ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτῆς δωματίῳ, ἔχουσα ἐνώπιον αὐτῆς ἐπὶ τῆς τραπέζης ἄπειρον σωρείαν σημειώσεων καὶ λογαριασμῶν. Κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀφίξεώς μου ἀνεγίνωσκεν ἐπιστολὴν τοῦ λόρδου Λουδοβίκου, ὅστις, καθὰ βραδύτερον ἔμαθον, ἐξέθετεν αὐτῇ τὰς στενοχωρίας του, τὰ κολοσσαῖα χρέη του, τὰ ὁποῖα ἠδυνάται νὰ πληρώσῃ.

Δευτερότοκος, ἄνευ περιουσίας καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἔλεγεν ἐν τῇ ἐπιστολῇ του ὅτι ἔβλεπεν ἐκυτὸν ἀπειλούμενον νὰ ἐκπατρισθῇ.

Ἀνήσυχος ἔρριψε πρὸς με τοὺς ὀφθαλμούς μου ἡ μαρκησία. Οὐδέποτε πρόσωπον ἐξέφρασε καθάρωτερον τὴν θλίψιν, τὴν ἀνησυχίαν, τὴν κόπωσιν.

— Σεῖς, κύριε Οὐίλσον; Εἰς τί ὀφείλω τὴν τιμὴν τῆς ἐπισκέψεώς σας;

— Κυρία, λυποῦμαι ὅτι γίνομαι κομιστής λυπηρᾶς εἰδήσεως.

— Πῶς; ... πῶς; ... ἀνέκραξε διὰ φωνῆς συνεσφιγμένης. Τί ἀκόμη; Ὁ υἱός μου, ὁ λόρδος Λουδοβίκος;

— Κυρία, δὲν γνωρίζω ἂν συνέβη τι εἰς τὸν λόρδον Λουδοβίκον· ἀλλ' ὁ λόρδος Σαινζερμαίν...

— Ἀ! λοιπόν! τί τρέχει;

Ἡ φωνὴ αὐτῆς ἔλαβεν αἰφνης τόνον δυσθυμίας.

— Εἶναι κάκιστα.

— Ὡ! ὡς συνήθως, ὑποθέτω: μία τῶν ὀχληρῶν ἐκείνων προσβολῶν τῶν ἀνανεομένων συνήθως, καὶ αἵτινες καθιστῶσιν αὐτὸν καὶ εἰς τὸν ἐαυτὸν τοῦ βάρους.

— Καλεῖς τοὺς ἄλλους, προσέθηκα κατ'ἐμυτόν.

— Φοβοῦμαι, κυρία, ὅτι εἶναι χειρότερα παρὰ τὸ σὺνθετος, χειρότερα παρ' ὅτι ὑπῆρξε ποτέ.

— Φρονεῖτε; ... ἀληθῶς; Τί ἔχει λοιπόν;

— Ἡ ζωὴ του ἐκλείπει βραδέως. Αἱ δυνάμεις του ἐλαττοῦνται καθ' ἐκάστην. Δὲν πρέπει ν' ἀποκρύψω ἐπὶ πλέον τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς εὐγενείας σας. Μοι εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ προσθέσω ὅτι ὁ μαρκησίας πατήρ του ἔπρεπε—κατὰ τὴν γνώμην μου τοῦλάχιστον—νὰ εἰδοποιηθῇ ἄνευ ἀναβολῆς περὶ τοῦ κατεπείγοντος κινδύνου... Ἐντός τινων ἑβδομάδων, ἐντός τινων ἡμερῶν ἴσως ὁ θάνατός του εἶναι βέβαιος, εἶπον βαθείως συγκεκινημένος.

Ἡ μαρκησία με ἠκροάσθη ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ, ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς προσηλωμένους ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτῆς εὐρισκομένων ἐγγράφων. Εἶδον τὰ νέφη τοῦ μετώπου της διακλυόμενα βαθυκίθρινον, καὶ κατευναζόμενον τὸ ἀνῆσυχον αὐτῆς ἦθος. Τότε, δι' ἐνὸς στεναγμοῦ, ἡ μάλλον διὰ τινος τῶν μακρῶν καὶ βαθειῶν ἐκείνων ἀναπνοῶν, τὰς ὁποίας ἀποσπᾷ ἄφ' ἡμῶν ἡ ἀνακούφισις ἀνυποφό-

ρου ἐπὶ τῆς καρδίας βάρους, — ἐδίπλωσε βραδέως τὰ ἐγγράφα, τὰ κατέταξε μετὰ φροντίδος εἰς τὸ γραφεῖόν της, καὶ δεικνυμένη αἰφνης ὅτι ἀναμνήσκεται τὴν παρουσίαν μου, ἐστράφη πρὸς με καὶ δι' ὕψους, τὸ ὁποῖον προσεπάθει νὰ καταστήσῃ ἀνῆσυχον:

— Εἶναι τῶν ὀντι θλιβεραὶ εἰδήσεις, κύριε Οὐίλσον, αἵτινες θέλουσι λυπήσει πάντας ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ πλέον παρ' ὅτι ἠδυνάμην νὰ σᾶς εἶπω. Θέλω γράψαι εἰς τὸν μιλόρδον.

Ἐχαιρέτισα καὶ ἀπεσύρην, χωρὶς οὔτε λέξιν νὰ προσθέσω. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ μαρκησίας ἔφθασεν εἰς Βρανδῶνα. Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν ἦτο ἀσθενέστερος ἔτι τὴν στιγμήν ταύτην, ἀλλ' ὑπὸ τῆς θέας τοῦ πατρὸς ἐφάνη ἐμψυχούμενος ὀλίγον ἐπαρηγορήθη τοῦλάχιστον ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς θλίψεως τοῦ μαρκησίας, καταπραυνθείσης τῆς πικρίας τῶν σκέψεών του.

— Οὐδέποτε ἐπίστευον ὅτι ὁ πατήρ μου μ' ἠγάπα τόσο, μοι εἶπεν. Ἀπὸ γενετῆς ὑπῆρξα δι' αὐτὸν τόσο ἀντικείμενον θλίψεως! Εἶμαι εὐγνώμων εἰς αὐτὸν διὰ τοιαύτην ἀφοσίωσιν, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ζήσω ὀλίγον, ὅπως τῷ ἀποδείξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Ἀλλὰ φεῦ! εἶναι ἀδύνατον.

Ἡ κατοικία τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν, ἥδη ὅτε ἡ ζωὴ αὐτοῦ παρεῖχεν ἀπελπισίαν, δὲν ἦτο κενὴ φίλων: ἡ μητρὶς αὐτοῦ, αἱ ἀδελφαί, αὐτὴ ἡ Γαλλίς διδασκάλισσα ἡμιλλῶντο τίς νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν πλείονας περιποιήσεις.

Ἀπεδέχετο αὐτὰς μετ' ἐγκαρτερήσεως, μετὰ τινος εὐγνωμοσύνης μάλιστα, ἀλλ' ὀλίγον εὕρισκεν ἐν αὐταῖς παραμυθίαν. Ἡ δὲ Λιλία, ἀπολεσθεῖσα οὕτως εἰπεῖν ἐν τῷ μέσῳ ὅλων τούτων τῶν πολυσχόλων ἀνθρώπων, ὑπὸ οὐδενὸς προσείχετο, αὐτὸς δὲ ὁ λόρδος Σαινζερμαίν σπανίως ἀπηύθυνεν αὐτῇ τὸν λόγον.

Ἐξέπλάγην ὅτι οὐδεὶς ἐμάντευσε τὴν αἰτίαν τῆς παραδόξου ταύτης νόσου. Ἡ Λιλία... δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω· ἀλλ' οἱ ἄλλοι οὐδέποτε ἐφάνησαν τὸ ἐλάχιστον ὑποπτυνθέντες. Τὰ ἐναργέστατα πράγματα ἐνίοτε προξενούσι τὴν ὀλιγωτέραν ἐντύπωσιν.

Προφανῶς οὐδέποτε εἶχον ἀναγνώσει τὴν ἱστορίαν τοῦ Σελεύκου καὶ τῆς Στρατονίκης. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἔβλεπον ἐν τῇ καταστάσει τοῦ δυστυχοῦς τούτου νεανίου πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ περιγραφέντα συμπτώματα. Ἀμα παρετήρει τὴν Λιλίαν, τὸ μέτωπον αὐτοῦ ἐκαλύπτετο αἰφνιδίως ὑπὸ βιαίου ἐρυθρήματος, ἡ δὲ καρδιά του ἐπάλλετο βιαίως· ἡ φωνὴ του ἔτρεμε, μόλις καθισταμένη καταληπτὴ, ὅταν ἐκ συγκυρίας ἀπηύθυνεν αὐτῇ τὸν λόγον, μολονότι ὑπεκρίνετο λαμβάνων ὕψος ἀπρόσεκτον ἢ ἀδιάφορον.

Ἡ Λιλία εἰσῆρχετο σπανιώτατα εἰς τὸν θάλαμόν του, ὁλόκληρον δὲ τινὰ ἡμέραν δὲν ἐφάνη. Τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπαύριον με προσεκάλεσε

παρ' αὐτῇ. Ἦτο κλινῆρης, ἀσθενής, πολὺ ἀσθενής. Παραμεληθὲν κρυολόγημα μετετρέπη εἰς πλευριτίδα, ὁ δὲ κίνδυνος κατέστη ἀμέσως σοβαρὸς, ἐπικείμενος.

Ἐξέφρασα ἀνωτέρω κατηγορίας κατὰ τῆς χαριεστάτης ταύτης νεανίδος ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τοῦ χοροῦ· ἐντούτοις ἀναγνωρίζω ὅτι ἦσαν ἄδικοι. Ἐπὶ τέλους δύναται τις νὰ τὴν μεμφθῇ, ὅτι προὔτιμησε τὸν ἑνα ἀδελφὸν τοῦ ἑτέρου, καὶ ὅτι ὑπεξέφυγε πάθος, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἤθελε δυνήθῃ νὰ συμμερισθῇ; Τῇ ἀληθείᾳ ὑπῆρξα ἄδικος, ἀλλὰ δὲν ὤφειλον ἐπὶ πλέον νὰ ἦμαι τοιοῦτος. Ἡ γλυκύτης αὐτῆς, ἡ ὑπομονὴ, ἡ ἀγαθότης, ἡ ἐγκαρτερήσις διαρκούσης τῆς θλιβερᾶς ταύτης νόσου ὑπῆρξαν ἀντάξια τοῦ καθήκοντος αὐτῆς καὶ διδασκάλου. Μάλιστα, ὁ λόρδος Σαινζερμαίν εἶχε πράγματι καταστήσει τὴν εὐθυμὸν καὶ τρελλὴν ἐκείνην κόρην γυναῖκα ἐφάμιλλον αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς καρδίας. Ἀ! πῶς συνεπάθουν ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ αὐτοῦ, λαμβάνων καθ' ἐκάστην στιγμήν νέα δείγματα τῆς ἐκλεκτῆς ταύτης φύσεως! Πόσον κατενόουν ἤδη τὸν ἔρωτα αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπελπισίαν!

Οὐδέποτε ἐκείνη ἀπήγγειλε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἴτε ἐπὶ παρουσίᾳ μου, εἴτε ἐνώπιον τῆς κυρίας Καρτθράϊτ, τῆς διαρκούς καὶ ἀφωσιωμένης αὐτῇ νοσοκόμου. Πτωχὴ μικρὰ Λιλία! Τρομερὰ ἀγωνία ἤρχετο προστιθεμένη εἰς τοὺς ὀξείας φυσικούς αὐτῆς πόνους. Ἐφρόνουν ὅτι σπουδαίως ἐκινδύνευε, νυχθημερὸν δὲ ἠγρύπνουν παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν της, φροντίζον περὶ αὐτῆς, ὥσει ἦτο ἰδία θυγάτηρ μου. Ἀλλὰ φεῦ! ἡ ἐπιστήμη μου ἦτο ἀνίσχυρος, οὐδεμίαν δὲ διετήρουν πλέον ἐλπίδα.

Ἐσπέραν τινὰ ἐκαθήμεν πλησίον της, — οὐδέποτε θέλω λησμονῆσαι τὴν στιγμήν ἐκείνην· ἡ σελήνη ἀνέτελλε τηλαυγὴς καὶ ἀκτινοβόλος, ἐπιφαινομένη ὑπεράνω τῶν μεγάλων δένδρων, ἐν τῇ νυκτερινῇ γαλήνῃ, διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τοῦ θορύβου μεμακρυσμένου καταρράκτου, ἢ ὑπὸ τοῦ ἄσματος τῆς ἀηδόνος. Ἡ ἀμυδρὰ αὐτῆς ἀκτινοβολία, εἰσδύουσα διὰ τοῦ ἡμιανοῦ κτου ἀρχαίου γοθικοῦ παραθύρου, ἐφώτιζεν ἐν ἀφθονίᾳ τὸ πάτωμα καὶ τὴν κλίνην.

Φρονῶν ὅτι ἡ Λιλία ἐκοιμάτο καὶ φοβούμενος μὴ ἡ λάμψις αὐτῇ ταραξῇ τὸν ὕπνον της, ἐξηγέρθην ἐν σιγῇ ὅπως καταβιβάσω τὰ παραπετάσματα. Παρετήρησα ὅτι ἠγρύπνει. Ἦτο ἐστηριγμένη ἐπὶ τοῦ βραχίονός της, δύο θαλερὰ δάκρυα ἠλάλιζον τὰς παρειάς της· ἐφαίνετο ἀποροφηθεῖσα ὑπὸ ἀφώνου τινος μελέτης. Ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα πρᾶγμα τι, τὸ ὁποῖον ἔθλιβε στερεῶς ἐπὶ τῆς καρδίας. Μὲ ἤκουσεν ἐξεγειρόμενον, σκεπτικὴ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς με ἠτένισε, καὶ ἔπειτα μοι εἶπε μετὰ δισταγμοῦ:

— Κύριε Οὐίλσον, μέλλω ν' ἀποθάνω;

— Δὲν πιστεύω, ἀγαπητὸν τέκνον μου.

— Ἀλλ' εἶναι δυνατόν; Διατελῶ εἰς κίνδυνον. Αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν τόσο ἀδύνατον... Καὶ ἔπειτα, — τὰ δάκρυα αὐτῆς ἔρρευσαν ἀφθονώτερα, — εἶμαι τόσο δυστυχής!

— Σεῖς δυστυχής; ... Σεῖς, πτωχὸν τέκνον μου! Τί δύναται νὰ σᾶς καθιστᾷ τόσο δυστυχῇ;

— Εἶμεθα κατὰμονοι;

— Καθ' ὁλοκληρίαν μόνοι.

— Τότε θέλω λαλήσαι, ἐνόσω ἔχω ἀκόμη δύναμιν... Σᾶς παρακαλῶ, ἔλθετε πλησίον μου, ἀγαπητὲ κύριε Οὐίλσον.

Ἐπλησίασα καὶ ἐκάθησα πλησίον τῆς κλίνης της.

Ἦνοιξε τὴν χεῖρά της.

— Τὸ ἐνθυμείσθε, εἶπεν.

Ἦτο τὸ ἀδαμαντοκόλλητον μετάλλιον, τὸ περιλαμβάνον τοὺς βοστρύχους τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν.

— Ἦσθε ἐκεῖ τὴν μοιραίαν ἐκείνην νύκτα, καθ' ἣν μοι τὸ ἔδωκεν. Ὡ! κύριε Οὐίλσον, διατί ὑπῆρξε τόσο ἀγαθός; διατί ὑπῆρξε τόσο ἀφωσιωμένος; ... Καὶ πάντα ταῦτα διὰ...

— Διὰ τί, ἀγαπητὸν τέκνον;

— Διὰ νὰ με καταστήσῃ τόσο δυστυχῇ... τόσο δυστυχῇ!...

— Ἀγαπητὴ μοι δεσποινίς Χόρν, διατί νὰ ἦσθε τόσο δυστυχής;

— Φεῦ! φεῦ! — καὶ αἱ παρειαὶ αὐτῆς, οἱ κρόταφοὶ αὐτῆς, μὴδὲ τῶν χειρῶν της ἐξαιρουμένων, ἐκαλύφθησαν ὑπὸ αἰφνιδίου ἐρυθρήματος, — δὲν τὸ ἐννοεῖτε; ... Ἐκείναι μοι εἶπον ὅτι δι' αὐδένα ἦτο τοῦτο μυστήριον... δι' οὐδένα! καὶ ὅτι διὰ παντὸς ἐταπεινώθην εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου. Ἀλλ' ἤδη, ὅτε μέλλω ν' ἀποθάνω... δύναμαι νὰ λαλήσω ἐπὶ τέλους, χωρὶς νὰ θεωρηθῶ ὑποπτος ἐπὶ ταπεινότητι καὶ ἐπὶ ἀποτροπαίσις σχεδίοις συμφέροντος. Ὡ! πόσον ὀλίγον με ἐγνώριζον! Δύναμαι νὰ ὁμολογήσω ἐν τῇ ἐπιθανάτιῳ κλίνῃ πόσον τὸν ἐτίμων καὶ τὸν ἠυλόγουν!... πόσον ἐδεόμην ὑπὲρ αὐτοῦ!... πόσον τὸν ἠυχαρίστουν ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς καρδίας μου! πόσον τὸν... Ὡ! κύριε Οὐίλσον, εἰσθε ἀγαθὸς καὶ συμπαθὴς ὡς ἐκεῖνος, καὶ ἔχω ἐμπιστοσύνην εἰς σᾶς... σᾶς ἐξορκίζω νὰ μὴ τῷ εἴπητε, ὅτι ἡ αὐστηρότης του ἐπλήγωσε τὴν καρδίαν μου... νὰ μὴ τῷ εἴπητε, ὅτι μετανῶν πικρῶς διὰ μίαν στιγμήν παρακοῆς — ἦτις ὑπῆρξεν ἡ μόνη! — νὰ μὴ τῷ ἐπαναλάβητε ὅτι μοι εἶπον αἱ σκληραὶ ἀδελφαί του... Ὡ! ναί, πολὺ σκληραὶ! Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν μου ἐγχειρίσατε εἰς αὐτὸν τὸ μετάλλιον τοῦτο, — ἄφετέ το εἰς ἐμὲ μέχρις οὗ ἀποθάνω, — καὶ θέσατε τὸν φλόκον τοῦτον τῶν βοστρύχων του, τὸ τελευταῖον δείγμα τῆς ἀφωσιώσεως, τὸ ὁποῖον ἔλαβον παρ' ἐκείνου, ἐπὶ τῆς καρδίας μου,

ἐντὸς τοῦ φερέτρου μου. . . τουτέστιν. . . ἂν δὲν ὑπάρχει τι κακὸν εἰς ταύτην τὴν πράξιν.

— Παρ' ἐκείνου! . . . Περὶ τίνος λοιπὸν μοὶ λαλεῖτε; περὶ τοῦ λόρδου Λουδοβίκου; Παραλογίζεσθε ἀναμφιβόλως. . .

— Τοῦ λόρδου Λουδοβίκου; τί θέλετε νὰ εἰπῆτε; . . . ὦ! καὶ ἐκεῖνος ἐπίσης ὑπῆρξεν ἀγαθὸς δι' ἐμέ. . . Ἀλλὰ δὲν σκέπομαι περὶ ἐκείνου κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου μου.

Ἐμείνα ἐκστατικὸς. Ἦτο δυνάτὸν; Ἦγνούει λοιπὸν τὸ πάθος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐμπνεύσει; Ἦ ὑπὲρ τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν συμπάθειά της ἦτο λοιπὸν αἰσιόμοτος ἡ αὐτὴ, ἐπίσης ἀγνή ὡς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς ἡλικίᾳ; Τί ἔμελλε νὰ συμβῇ, ἂν τῇ ἀπεκάλυπτον τὴν φύσιν τῶν πρὸς αὐτὴν αἰσθημάτων του; Ἦ ἀηδία, ἡ ἀποστροφή δὲν ἤθελον ἀντικαταστήσει ἴσως αἰωνῆς ἐν τῇ καρδίᾳ της τὴν ἀδελφικὴν ἐκείνην, οὐκ ἄν σκεδὸν τρυφερότητα; . . . Καὶ ἔπειτα, φεῦ! δὲν ἦτο πολὺ ἀρχὰ πλέον δι' ἀμφοτέρους τὰ δυστυχῆ πλάσματα;

Ἐσκαπτόμην σιγῶν ἐπὶ ἐν ἡ δύο λεπτά. Ὁταν δὲ ἤγειρα ἐκ νέου τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ τῆς Λιλίας ἀνέγνων ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς τὴν αἰσχύνην, τὴν λύπην.

— Φεῦ! καὶ σεῖς! μοὶ εἶπε μεμφομένη μετὰ περιφρονητικῆς καὶ σεῖς! ὦ! διατί δὲν ἐκόμισα τὸ μυστικόν μου εἰς τὸν τάφον; . . . Καὶ ἐν τούτοις νὰ ἐγκαταλίπω ἐκείνον, χωρὶς νὰ δώσω ἓνα λόγον ἐξηγήσεως, ἓνα λόγον εὐγνωμοσύνης ὑπερὸν ἀπὸ ὅλην τὴν ἀδιαφορίαν μου. . . καὶ τὴν ψυχρότητά μου.

— Ἀγαπητὸν, προσφιλέστατόν μοι τέκνον! δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ οἰκτὸν πρὸς ἐκείνον, μὴ ταραττέσθε τοιουτοτρόπως! λάβετε τοῦτο τὸ φάρμακον. Θεραπεύθητε, διὰ τὴν ἀγάπην ἐκείνου.

— Φεῦ! ὄχι! δὲν ἀγαπᾷ πλέον τὴν μικράν του Λιλίαν. Ἐσφαλα μὴ ὑπακούσασα εἰς αὐτόν. ὦ! ναὶ, πολὺ ἔσφαλα. Ἀλλὰ μὲ εἶχον χλευάσει ἐκείνου. . . Δὲν ἠδυνήθη. . . δὲν ἐτόλμησα. . . ὦ! δὲν ἔσχον ἀρκετὸν θάρρος. Δὲν μοὶ τὸ ἐσυγχώρησε. Δὲν μ' ἀγαπᾷ πλέον!

— ὦ! δέσποινις, Χόρν. . . ἂν ἐξ ἐναντίας ἐγνωρίζετε πόσον σὰς ἀγαπᾷ. . . πολὺ διὰ τὴν ἰδίαν ἡσυχίαν του!

Ἠρυθρίασεν ἐκ νέου βιαίως, κατανεύσασα τοὺς ὀφθαλμούς.

— ὦ! Λιλία, ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσίς σας, τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης αἰσθηματὰ σας θέλουσιν ἀντιστῆ εἰς τὴν δοκιμασίαν ταύτην; Εἶναι πράγματι δυνατόν νὰ μὴ ἐννοήσητε ὅτι ἀνυπεύβλητος ἀγωνία τὸν φονεῖ;

— Τότε εἶχον δίκαιον αἰ ἀδελφαί του. . . Δὲν θέλει νὰ ταπεινωθῇ! ἀπεκρίθη διὰ φωνῆς τραχείας.

— Νὰ ταπεινωθῇ!.. Πῶς; . . . νὰ ταπεινωθῇ!

Καὶ ἐτραύλισεν ὅλως συγκεχυμένη:

— Θέλω νὰ εἶπω. . . Ἐχουσιν. . . ὦ! κύριε Οὐίλσον, — καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της ἠκτινοβόλουν τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς της ἀγνότητά, — ἐκείνου μὲ κατήσχυναν. . . σὰς λαλεῖ περὶ τῶν ἀδελφῶν του. . . Ἐκείνου μὲ κατήσχυναν διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσίν μου καὶ τὰς περιποιήσεις μου. Ἐκείνου μοὶ εἶπον, ὅτι ἤθελον ἀτιμωθῆν ἐνώπιον τοῦ κόσμου, ἂν πρὸς στιγμήν μόνον ἐσκέπτετο νὰ μὲ νυμφευθῇ καὶ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ. . . ὦ! ποῖα φρικώδης κατηγορία! . . . τὸν ἐπεριποιούμην μόνον ἕνεκα τοῦ πλούτου του, τὸν ἐθώπευον μόνον χάριν τῶν δώρων του, καὶ ὅτι παρεδιδόμην ἐκουσίως εἰς αὐτὸν διὰ τὸ χρυσίον του!

Τότε εἶχε σχηματίσει λοιπὸν τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡδύνατο ὁ λόρδος Σαινζερμαίν νὰ τὴν ἀγαπήσῃ! Δὲν ἦτο λοιπὸν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ἐκ τοῦ ἔρωτος τούτου τὰ πείσαντα αὐτὴν αἰτία νὰ τὸν ἀποφύγῃ; Ἦ ψυχὴ μου ἤρξατο ἐπανελπίζουσα.

Ὁρμίζομαι ὅτι καὶ ἐγὼ ἂν ἐνδιαφερόμην προσωπικῶς, δὲν ἤθελον λάβει βαθύτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ δράμα τοῦτο.

— Ἀλλ' οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἤθελεν ὑπάρξει αἰσχύνῃ διὰ τὸν λόρδον Σαινζερμαίν νὰ σκεφθῇ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητῇ μου δεσποινίς Χόρν. Ὅπως αὐτὸς, κατὰγεσθε ἐπίσης ἐξ ἐντίμου οἰκογενείας; ἂν δὲ τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως πῶς, ἀντὶ ἀγαπῶν σταματᾷ ποτε ἐνώπιον ἀνοησιῶν παρομοίων; ὦ! ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο τι κώλυμα, ἡδύνατο νὰ ζῇ ἀκόμῃ. . . ἡδύνατο νὰ ᾔναι εὐτυχὴς ἀκόμῃ.

— Νὰ ζῇ! ἐπανελάβεν. ὦ! κύριε Οὐίλσον, εἰπέτε μοι. . . εἰπέτε μοι. . . εἶναι. . . ἦτο δυνατόν; . . .

Καὶ ἔκρυψεν ἀποτόμως τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν της.

— Ἀγαπητῇ μου δεσποινίς Χόρν, εἶναι δυνατόν νὰ μὴ τὸ παρατηρήσετε; . . . Ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς αὐτὸν νὰ ἐλπίζῃ τὴν ἀφοσίωσίν σας. . . ἀφοσίωσιν τρυφερωτέραν τῆς εὐγνωμοσύνης. . . τοῦ σεβασμοῦ; Δύναμαι νὰ τῷ εἰπω. . . δύναμαι νὰ παράσχω εἰς αὐτὸν τὴν ἐλπίδα ὅτι. . .

— Μὴ τῷ εἰπῆτε τίποτε. . . ἤθελε μὲ περιφρονῆσαι. Ὅχι! ὄχι! ἂς μὴ οἰκτεῖρῃ τὴν μωρίαν μου καὶ τὴν ἀσθένειάν μου! Ἀφετέ με νὰ λάβω μετ' ἐμοῦ τὸ μυστικόν μου εἰς τὸν τάφον.

Ἐγνώριζον ἀρκετὰ ἥδη. Ἀνεγίνωσκον ἐν τῇ ἀθῶᾳ αὐτῆς ταραχῇ, ἐν τοῖς ἀκτινοβολοῦσιν ὀφθαλμοῖς της, ἐν ταῖς προσπαθείαις αὐτῆς ὅπως ἀποκρύψῃ τὸ μειδίαμα, τὸ διολισθαίνον εἰς τὰς γωνίας τοῦ χαριεστάτου στόματός της, τὴν εὐδαιμονίαν τῆς μικρᾶς φίλης μου. Ὁφείλον νὰ γονυπετήσω εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ· ἀλλ' ἡ σκέψις τοῦ κινδύνου ἀμφοτέρων, ὁ φόβος μὴ ἡ ἀνέλπιστος αὕτη λύσις ἐπῆλθε λίαν βραδέως, ἐγένοντο

ἀφορμαὶ συγκινήσεως ὅλως ἀναξίας καὶ τοῦ χαρakterός μου καὶ τῆς ἡλικίας μου.

Ἐξηγήσας μετὰ πάσης προφυλάξεως εἰς τὴν δεσποινίδα Χόρν τὴν κατάστασιν τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν, διαβεβαιώσας αὐτὴν ὅτι ἡ εἰδήσις, ἥς ἤξιουν ὅτι εἶμαι ὁ κομιστής, ἤθελεν ἀνακαλέσει αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν, ἐξώρκισα αὐτὴν νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως καταπρᾶνθῇ δι' ἀγάπην ἐκείνου. Ἐλαβε τὸ φάρμακον, τὸ ὁποῖον εἶχον προπαρασκευάσει, καὶ μετὰ τῆς εὐπειθείας καὶ ἐμπιστοσύνης εὐδαιμόνου πκιδίου ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τὴν κεφαλὴν της. Μετὰ πέντε λεπτά ἐκοιμήτο βαθὺν ὕπνον.

Ἠγρύπνησα παρ' αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Οἱ χαρακτηρισμοὶ αὐτῆς ἐπανελάβον βαθμυδὸν ἐκφρασιν γαλήνης καὶ εὐεξίας, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης δὲν ἀπηλπίσθην πλέον περὶ τῆς ζωῆς της.

— Καὶ τώρα, ἐσκέφθην, ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ πνευματικὴ γαλήνη θέλουσι τελέσει τὸ ὑπόλοιπον.

Ἦ Λιλία ἀπεκοιμήθη μέχρι τῆς πρωῒας. Περὶ τὴν ἕκτην ὥραν ἐξύπνησε στενάζουσα, μὲ παρετήρησεν ἐρυθριῶσα.

— Ἀγαπητῇ μου δεσποινίς Χόρν, εἰσθε καλὶτέρα. . . Θέλετε ζῆσαι.

— Πιστεύετε; . . . ὦ! θέλετε τηρήσει βεβαίως τὸ μυστικόν μου;

— Σὰς τὸ ὑπόσχομαι. Ὁ Θεὸς νὰ σὰς εὐλογῇ, ἀγαπητὸν τέκνον! . . . καὶ τώρα, τὸ πρόγευμά σας. . . τῇ εἶπον παράφρων σχεδὸν ὑπὸ τῆς χαρᾶς.

Ἦ κυρία Καρθράϊτ ἦλθε νὰ μὲ ἀντικαταστήσῃ παρ' αὐτῇ τῇ ἑκαμῇ τοσοῦτον λεπτομερεῖς συστάσεις, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴν ἐκφράσῃ τὴν ἐκπληξίν της.

— ὦ! ἡ υἷς της εἶναι δι' ἡμᾶς διπλοσῶς πολύτιμος σήμερον, ἐπιθύρῃς εἰς τὸ οὖς της. Θέλει σώσει ἐπίσης καὶ τὸν λόρδον Σαινζερμαίν.

Κατέλιπον τὸν θάλαμον τῆς Λιλίας καὶ ἱπτάμενος μᾶλλον ἢ βαδίζων, διηυθύνθη πρὸς τὸν τοῦ ἄλλου ἀθηνόους μου.

Ἀκούων με εἰσερχόμενον ἀπέσυρε τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης του.

— Δὲν κοιμῶμαι, Οὐίλσον. Ἦ νύξ μοὶ ἐφάνη τρομερῶς μακρὰ καὶ εἶμαι εὐτυχὴς ἐπὶ τῇ ἀφίξει σας. Ἀλλὰ τί σὰς ὁδηγεῖ ἐδῶ τόσον ἐνωρίς;

— Μιλώρδε, σὰς φέρω νέαν ἱατρικὴν θεραπείαν, ἥτις πιστεύω. . .

Μὲ διέκοψε δι' ἐνὸς κινήματος, βαθέως στενάξας.

— Περίφημος ἱατρικὴ, μιλώρδε. . . ἡ σώσασα τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Σελεύκου. Εἶθε νὰ συμβῇ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ σὰς!

— Οὐίλσον, εἶπε σοβαρῶς, δὲν σὰς ἐννοῶ. Εἰσθε τρελλός;

— Ἰσως, μιλώρδε, ἀλλ' εἶμαι τοιοῦτος ἐκ χαρᾶς καὶ ἐλπίδος διὰ τὴν υἷαν ἐκείνου, ὃν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀγαπῶ εἰς τὸν κόσμον. Μιλώρδε, ἡ Λιλία. . . ἡ Λιλία σας. . . ὦ! πῶς νὰ εὐρῶ ἀρκούντως λεπτὰς ἐκφράσεις νὰ σὰς εἰπω. . . ὅτι ἡ καρδία σας εὐρε τὴν ἡγῶν αὐτῆς ἐν τῇ ἰδικῇ της;

Ἠγέρθη ἀποτόμως ἀπὸ τῆς κλίνης του, ἐπειτα ἐπανεπέσεν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου του τοσοῦτον πελιδνὸς ἐκ τῆς ὠχρότητος, ὥστε ἐπὶ στιγμήν ἐπίστευσα, ὅτι εἶχεν ἀποδώσει τὸν τελευταῖον στεναγμόν.

— Ὅχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ἐπὶ τέλους διὰ τόνου σκοτεινῆς ἀπελπισίας· ἡ ἐπιείκεια αὐτῆς. . . ἡ εὐγενὴς καρδία της, ἡ γενναιοφροσύνη της τὴν ἐπρόδωσαν. . . Ἀδύνατον. . . Παρεκαλέσατε αὐτὴν, ἐπιέσατε αὐτὴν, Οὐίλσον! τὸ ἐννοῶ κάλλιστα!

— Εἰς τὴν ζωὴν μου, μιλώρδε, εἰς τὴν αἰωνίαν σωτηρίαν μου, δὲν ἔπραξα τίποτε, δὲν εἶπον τίποτε. Ἦ ἀλήθεια μοὶ ἀπεκαλύφθη διὰ τοῦ ἀνηκουστοτέρου καὶ τοῦ βεβαιωτέρου τρόπου.

— Εἰπέτε μοι τὰ πάντα.

Μὲ ἠκρόασθη μετὰ τῆς βαθυτέρας προσοχῆς, χωρὶς οὔτε μίαν μόνον φοράν νὰ μὲ διακόψῃ, ἐνῶ διηγούμην εἰς αὐτὸν τὰ συμβάντα τῆς νυκτός.

— Ὡς βλέπετε, προσέθετον ἐπὶ τέλους, τὸ δυστυχὲς ἐκεῖνο ἀδαμάντινον περιδέραιον, προσκαλέσαν τὴν ζηλοτυπίαν τῶν νεανίδων, ὑπῆρξεν ἡ πρωτίστη ἀφορμὴ ὅλου τοῦ κακοῦ. Αἱ ἀδελφαί σας κατηγόρησαν τὴν Λιλίαν, ὅτι σὰς περιβάλλει δι' ἀφοσιώσεως καὶ φροντίδων, διὰ νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν ἀδυναμίαν σας καὶ σὰς παρὰσῃ εἰς συνοικέσιον, τὸ ὁποῖον ἤθελε σὰς ἀτιμᾶσει διὰ παντός. Ζητήσασα νὰ τὴν ἐξυβρίσωσι, τῇ ἀπεκάλυψαν ἀποτόμως τὸ μυστικόν τῆς καρδίας της, καὶ ἡ πτωχὴ μικρά, ἔντρομος ὑπὸ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, πιστεύουσα αὐτὴν γνωστὴν ὑπὸ πάντων καὶ ὑποθέτουσα ὅτι ἤθελε διεγείρει διὰ τοῦτο μόνον τὴν περιφρόνησίν σας, ὑπεκρίθη ἀδιαφορίαν, ψυχρότητα, ἀποφεύγουσα τὴν παρουσίαν σας καὶ ἀπομακρυνομένη πάσῃ δυνάμει τοῦ κινδύνου, τὸν ὁποῖον ἐφοβεῖτο. Οὐδέποτε ἐπῆλθεν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἡ σκέψις ὅτι ἡδύνασθε νὰ τὴν ἀγαπήσητε εἶχεν ἀποδώσει τὴν ἀπέναντι αὐτῆς μεταβολὴν τῶν τρόπων σας εἰς μνησικακίαν ἐπὶ τῇ ἀπειθείᾳ αὐτῆς κατὰ τὴν ἐσπέραν τοῦ χοροῦ· ἡ δὲ δειλία ἀμφοτέρων συνετέλεσεν εἰς τὴν παράτασιν τῆς ἀμειψίας πλάνης σας.

Καθ' ὅσον ἡ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου πεποίθησις κατίσχυε βαθμυδὸν παρὰ τῷ λόρδῳ Σαινζερμαίν, ἔβλεπον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀναλαμβάνον ἐκφρασιν εὐδαιμονίας, ἐκστάσεως, ἐλ-

πίδος και ανεκφράστου ευγνωμοσύνης, ην ουδέποτε θέλω λησμονήσαι. Οί οφθαλμοί αὐτοῦ, ὑπερφυσικὸν σχεδὸν ἀποπνέοντες κάλλος, ὑψοῦντο πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐν ἀρώωνι καὶ θερμῇ προσευχῇ.

— Κύριε Οὐέλων, θέλω ζῆσαι, ἐπὶ τέλους, θέλω ζῆσαι διὰ τὴν εὐχαριστήσω, νὰ τὴν εὐλογῶ καὶ, θεὸς ἐπουράνιε! διὰ τὴν κατὰ στήσω εὐτυχῇ. Αἰλία μου, γλυκεῖα μου μάγισσα, ὑπερηφάνειά μου, ζώή μου! ναι, ναι, — ποτὲ δὲν ἔπρεπε ν' ἀμφιβάλλω, — εἴχομεν πλασθῇ ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον! Ἦτο δυνατόν ἔκαστος τῶν παλμῶν τῆς καρδίας μου νὰ μὴ εὐρὴ ἤχῃ ἀποκρίσεως εἰς τὴν ἰδικήν σου; .. ὦ! Οὐέλων, — καὶ ἐσέφη πρὸς με μετ' ἀγγελικοῦ μειδίσματος, — τί ἀνοήσιος σὰς λέγω! Συγγνώμην! ἀλλὰ αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἀναγεννώμενον. Ἰδοὺ, δοκιμάσετε τὸν σφυγμὸν μου.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔσχον τὴν ἀνέκφραστον ἱκανοποίησιν ν' ἀναγγεῖλω εἰς ἀμφοτέρους τοὺς νεκροὺς φίλους μου, ὅτι ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους. Οὐδὲν θέλω εἰπεῖ περὶ τῆς πρώτης ταύτης συνεντεύξεως· δὲν θέλω ἀναβιβάζει τὸ περὶ ἀλάλυσμα.

Ἐπὶ τρεῖς ἐβδομάδας μόνον σχεδὸν μετὰ τῆς κυρίας Καρτβράιτ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ κατοικίᾳ τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν, ἀπῆλθον τῆς ἀγνῆς εὐτυχίας, ἣν ὑπέσχετο αὐτοῖς τὸ μέλλον, ἐπανακτώντες βαθμὴδὸν τὰς δυνάμεις καὶ τὴν υγίαν. Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν μοι εἶπεν ὅτι ἄμα ἀναλαβὼν τὴν υγίαν, ἤθελεν ἀποκαλύψει τὸ μυστικὸν τοῦ εἰς τὸν πατέρα του καὶ ζητήσει τὴν συγκατάθεσίν του εἰς ἄμεσον συνοικέσιον καὶ τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ νὰ κατοικήσῃ ἓνα τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πύργων του.

Ἦναγκάσθην νὰ καταλίπω τὴν Βρανδὼνα ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἐβδομάδας. Ἐκ φήμης λοιπὸν ἔμαθον τὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο συμβάντα.

^{Ἐπειτα τὸ τέλος.}

ΜΑΘΗΜΑ ΓΡΑΦΗΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Ε. ΛΕΓΟΥΝΕ.

Α'

— Παππού, διὰ τί γράφεις τόσον ἄσχημα, ταύτην τὴν ἐρώτησιν ἀπέτεινέ μοι σήμερον καλλιμερίζουσά με ἡ ἐγγονή μου.

— Πῶς, δεσποινίς! ... ἀπεκρίθην ὑποκρινόμενος τὸν δυσηρεστημένον κατὰ τὴν συνήθη ἐκείνην προσποίησιν τῶν γονέων πρὸς τὰ νεαρά τέκνα, ἧς οὐδέποτε ἀπατώνται. Λέγομεν πάντοτε ὅτι τὸ ἐκάμαμεν ἔτσι καὶ ἐκεῖνα τὸ δέχονται. Ἐμαθα πρὸς αὐτὰ αἰωνίως ἠθοποιοί.

— Πῶς, δεσποινίς, τῇ ἀπεκρίθην λοιπὸν, διὰ τί γράφω τόσον ἄσχημα; Καὶ τίς σοι εἶπεν ὅτι γράφω ἄσχημα;

— Ὅλος ὁ κόσμος, παππού.

— Πῶς; ὅλος ὁ κόσμος;

— Ἡ μητέρα, ὁ πατέρας, τὰ δέλφια μου, ὁ φίλος σου, ἡ νουνά μου, ὁ ...

— Ἀρκεῖ, ἀρκεῖ. Αἱ! καὶ τί ἔχουν νὰ εἰποῦν διὰ τὸ γράψιμόν μου, παρκαλῶ;

— Ἡ μητέρα λέγει πῶς ὅταν ἔχῃς νὰ γράψῃς ἢ γράφῃς μόνον τὰ διακριτικά· ὁ κ. Κ. βεβαιώνει ὅτι ὅχι μόνον οἱ ἄλλοι δὲν ἐμποροῦν νὰ διαβάσουν τὰ γραφόμενά σου, ἀλλ' οὐδὲ σὺ ὁ ἴδιος ἐμπορεῖς νὰ τα ξαναδιαβάσῃς. Ὁ φίλος σου κ. Β. διηγείται ὅτι μίαν ἡμέραν προσκλήθεις ὑπὸ σοῦ εἰς γεῦμα, δὲν ἤλθε διότι ποτὲ δὲν ἐμπόρεσε νὰ ἔγῃ τὴν ὑπογραφὴν σου.

— Εἶνε ἀνόητος! Ἀφ' οὗ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνώσῃ, ἔπρεπε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ προσκαλὼν αὐτὸν ἤμην ἐγώ. Αἱ! καὶ τί ἄλλο λέγουσιν;

— Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι τὸ γράψιμόν σου ὁμοιάζει μὲ ἱερο... ἱερο...

— Ἱερογλυφικά.

— Ναί, μάλιστα! Ἄλλοι τὰ λέγουσιν ὀρνιθοσκαλίσματα.

— Α! τί τρόπος εἶνε αὐτός! Πολὺ καλὰ, θὰ ἴδωμεν δεσποινίς. Καὶ σὺ, γράφεις καλὰ σὺ, αἱ;

— Ἐγὼ ἐπῆρα βραβεῖον εἰς τὸ μάθημα τῆς καλλιγραφίας.

— Καλὰ λοιπὸν· πήγαινε ἐκεῖ, πάρε κάλαμον, φύλλον χάρτου, καὶ κάθησε πρὸ ταύτης τῆς τραπέζης. Ἐκάθησες; Θὰ καθήσω καὶ ἐγὼ ἀπέναντί σου, θὰ ἐπάρω καὶ ἐγὼ χάρτην, κάλαμον καὶ θὰ γράψωμεν.

— Καλλιγραφίαν;

— Ναί.

— Ὁραῖα, Ὁραῖα! ἀνέκραξεν ἡ κόρη κροτοῦσα τὰς χεῖρας. Καὶ τί θὰ μοι δώσῃς ἂν νικήσω;

— Ὅ τι θελήσῃς.

— Λοιπὸν θέλω μίαν ὥραίαν ἀγγλικὴν κούκλαν, ἀπὸ κηρί! ... ὅχι· καλλιτέρα μίαν μικρὰν κούνιαν μὲ παρκαπετάσματα διὰ νὰ βάλω μετὰ νὰ κοιμηθῇ τὴν κούκλαν ὅπου ἔχω ... ἡ καλλιτέρα ...

— Μὴ βιάζεσαι δὰ, μὴ βιάζεσαι! Πρόσμενε πρῶτα νὰ νικήσῃς.

— Α, δι' αὐτὸ δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν.

— Ἀλήθεια! λοιπὸν ἄς ἀρχίσωμεν!

Ἐκύψαμεν τότε ἀμφοτέρω ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔχοντες πρὸ ἡμῶν πρότυπον καλλιγραφικὸν ἐξ ὁκτὼ γραμμῶν καὶ προσηλώσαμεν ἅπασαν ἡμῶν τὴν προσοχὴν καὶ συνωφρυνώθημεν. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας· «λαβὲ τὰς δύο ταύτας σελίδας, εἶπον εἰς τὴν κόρην, πήγαινε τὰς εἰς τὴν διδασκαλὸν τῆς γαλλικῆς τοῦ μικροῦ σου ἀδελφοῦ ἥτις ἤλθε ταύτην τὴν στιγμὴν. Ἐκεῖνη δὲν εἶνε προκατεστημένη κατ' ἐμοῦ, ὥς οἱ ἄλλοι· ἐρώτησον αὐτὴν τίς τῶν δύο τούτων σελίδων ὑπερτερεῖ τῆς ἄλλης.

Ἡ κόρη ἐξῆλθε δρομαία καὶ ἐπέστρεψε τεθλιμμένη.

— Λοιπὸν;

— Λοιπὸν, ἡ διδασκαλὸς λέγει ὅτι ἡ ἰδική σου σελὶς εἶνε ἡ καλλιτέρα.

— Α, ἄ, δεσποινίς, ἀνέκραξα θριαμβευτικῶς.

— Ἀλλὰ τότε, παππού, ἐπανελάθεν ἡ κόρη, διὰ τί δὲν γράφεις πάντοτε οὕτω;

— ὦ! διὰ τί ... διὰ τί; ... Ἡ ἐξήγησις τούτου εἶνε ἀρετὰ δύσκολος, ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε θὰ δοκιμάσω. Βλέπεις, κόρη μου, θάπορῃς μανθάνουσα ὅτι μόνον ὄργανον τῆς γραφῆς δὲν εἶνε οἱ δάκτυλοι.

— Καὶ μὲ τί ἄλλο γράφομεν λοιπὸν;

— Μὲ χίλια πράγματα.

— Ποῖα;

— Γράφομεν πρῶτον μὲ τοὺς οφθαλμοὺς, ἔπειτα μὲ τὴν ἡλικίαν, μὲ τὴν υγίαν, μὲ τὸν χαρακτῆρά μας, μὲ τὴν διάθεσιν τῆς σήμερον ἢ τὴν διάθεσιν τὴν καθημερινήν, ... μὲ τὴν φαντασίαν ἡμῶν.

— Δὲν καταλαμβάνω, εἶπεν ἡ κόρη διακρόπουσά με.

— Θὰ ἐννοήσῃς· ἀρκεῖ μόνον νὰ μου ἀκροασθῇς. Διὰ τί ἔγραψα καλῶς τὰς ὁκτὼ ταύτας γραμμάς; πρῶτον διότι ἦσαν μόνον ὁκτὼ, ἔπειτα δὲ διότι ὅλη μου ἡ προσοχὴ ἦτο προσηλωμένη ἐπὶ ταύτης τῆς σελίδος· ἡ ζώή μου ἦτο συγκεντρωμένη, οὕτως εἶπεν, εἰς τοὺς δέκα μου δακτύλους. Ὅτε εἶχον τὴν ἡλικίαν σου καὶ ἐφ' ὅσον ἐμαθήτευον, ἡ γραφὴ μου ἦτο ἂν οὐχὶ κομψή, τοῦλάχιστον ἀκριβής· διὰ τίνα λόγον; Διότι λέξεις κακῶς γεγραμμέναι, γράμματα δυσανάγνωστα ἤθελον λογισθῇ ὡς σφάλματα γραμματικὰ ἢ συντακτικὰ καὶ διότι ἐργασία κακῶς γεγραμμένη ἤθελε θεωρηθῇ ὡς ἐργασία κακῶς καμωμένη. Ὅθεν ἡ ἄμιλλα, ὁ πόθος νὰ μένω ἐν τοῖς πρώτοις, ἡ αὐστηρότης τῆς διδασκαλίας συνεῖχον τὴν χεῖρά μου καὶ κατέστειλλον τὴν ζωηρότητά μου. Ἀλλ' ὅτε σὺν τῇ ἡλικίᾳ ἔγινε κύριος ἐμαυτοῦ, ὅτε οὐδένα εἶχον ἐπ' ἐμὲ τὸν ἐξαναγκάζοντα καὶ τιμωροῦντα, ἡ περὶ τοὺς δακτύλους ἀδεξιότης μου, ἐπειδὴ εἶμαι φύσει λίαν ἀδέξιος, ἤρχισεν ἐπικρατοῦσα· ὅτε δὲ βραδύτερον μοι ἐπῆλθε κατὰ νοῦν νὰ γράψω δράματα, τότε ἀναμειγνυμένης τῆς φαντασίας καὶ μεταδιδόμενης εἰς τὴν χεῖρα τῆς ἀνησυχίας τοῦ πνεύματός μου ... Ἀλλὰ στάσου! θὰ σοι ἐξηγήσω τὰς λέξεις ταύτας, ἃς ἴσως δὲν ἐννοεῖς τελείως, διὰ συμβάντος ὑπερ εἶδες· ἐπικαλοῦμαι εἰς βοήθειαν τὴν μνήμην σου.

— Τὴν μνήμην μου; εἶπεν ἡ κόρη.

— Ναί· ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐφέτος τὴν ἄνοιξιν κατέβην πρωτὰν τινὰ εἰς τὸν κήπον, ὅτι ἐκάθησα ἐγγὺς τῆς μητρὸς σου μὲ τὴν χαρτίαν μου καὶ ἤρχισα νὰ γράφω πλησίον σας σκηνὴν τινὰ κομψοῦ.

— ὦ, ναί! Τὸ ἐνθυμοῦμαι.

— Αἱ λοιπὸν, τί ἔκαμνα;

— ὦ! ἦσο ἀστείότατος! Κατ' ἀρχὰς ἐκράτεις καλὰ τὸ κονδύλιόν σου, ἐπήγαινες ἀργὰ ἀργὰ, ἐφαίνεσο πολὺ ἥσυχος. Ἀλλὰ, ὅσον ἐπροχώ-

ρεις, ἐξαφνα ἤρχισες νὰ σουφρώνῃς τὰ δακτύλιά σου, νὰ σφίγγῃς τὰ χεῖλη καὶ ἔπειτα τὰ δάκτυλά σου ἀνέβαινον, ἀνέβαινον πρὸς τὰ ἐπάνω τοῦ κονδυλίου.

— Ἀλήθεια, καὶ ἐσυσπῶντο καὶ ἐμάλασσον τὸν κάλαμον καὶ ἐφαίνοντο ὠργισμένα κατ' αὐτοῦ ὅτι δὲν ἔτρεχεν ἀρετὰ ἐγγήγορα! καὶ συνεπίεζον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ χάρτου!

— Ναί, ναί, ἀνέκραξεν ἡ κόρη.

— καὶ ὁ ταλαίπωρος κάλαμος, οἰστρηλατούμενος, ἀφηνίαζεν ὡς ἵππος ἐκτραχηλιζόμενος καὶ μεταμείβων τιναγμοὺς καὶ σκιρτήματα ἐφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα, ἥτοι εἰς τὴν φοικτοτάτην κακογραφίαν!

— Α, ναί, ναί! Εἶνε ἀλήθεια! ἀνέκραξεν ἡ ἐγγονή μου κροτοῦσα τὰς χεῖρας. Ὅτε ἐτελείωσες καὶ ἔδωκες τὴν σκηνὴν εἰς τὴν μητέρα διὰ νὰ τὴν ἀντιγράψῃ, ἐκείνη ἐξέσπασεν εἰς τὰ γέλια, καὶ μοι εἶπε· γιὰ ἰδὲς ἐδῶ! ... Καὶ ἦτο σωρὸς ἀπὸ τελίτσας, ἀπὸ γραμμίτσας, ἀπὸ κλαδάκια, ἐπὶ τέλους ἀπὸ κάθε εἶδους πράγματα, ἀλλὰ λέξεις ... πρὸ πάντων περὶ τὸ τέλος, δὲν ὑπῆρχον διόλου! ...

— Οὐδὲν ἀπλούστερον τούτου. Δὲν εἶχον γράψῃ διὰ τῶν δακτύλων μου, ἀλλὰ διὰ τῆς κεφαλῆς μου. Αὐτὸ μοι συμβαίνει καθ' ἐκάστην, καὶ ὅταν ἀκόμη γράφω ἐπιστολάς. Αἱ δύο πρῶται γραμμαὶ εἶνε πάντοτε εὐανάγνωστοι, ἀλλὰ μὲ τὴν τρίτην ἀρχίζει ὁ καλπασμός, τότε δὲ ἀρχίζει ἡ ἀταξία.

— Ἀλλὰ, παππού, διὰ τί δὲν διορθόνεσαι;

— Δὲν δύναμαι.

— Κάμε το δουλειά! Ἡ μητέρα μοι λέγει πάντοτε, ὅταν δὲν ἐπιτυχῶν τι, «κόρη μου σὺ πταίεις, ἐπειδὴ δὲν το κάμνεις δουλειά.»

— Δὲν ἐμπορῶ πλέον νὰ ἐπιμεληθῶ, εἶμαι παραπολὺ γέρον· ἡ ἔξις τοῦ ταχέως γράφειν ἐγείνεν ἐν ἐμοὶ ἀσθένεια ἀθεράπευτος, ἡ δ' ἔξις τοῦ γράφειν ταχέως συνεπιφέρει τὴν ἔξιν τοῦ κακῶς γράφειν. Ἀλλ' ὁ θεὸς ἐξέρει πόσον κατηράσθην ταύτην μου τὴν ἔξιν! Ἀν σοι διηγούμενη πάσας τὰς στενοχωρίας, τὰς δυσαρρεσκείας, τὰς ταπεινώσεις ὅσας ὑπέβρα ἕνεκα τῆς κακῆς μου γραφῆς! Οἱ φίλοι μου προσποιοῦνται ὅτι γελοῦσι διὰ τοῦτό μου τὸ ἐλάττωμα, ἀλλ' ἐνδομύχως τὸ κατηγοροῦσιν ἢ ὀργίζονται δι' αὐτὸ, καὶ ἔχουσι δίκαιον. Τὸ κακῶς γράφειν εἶνε ἀγενές, διότι ἐπιφέρει κόπον εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας ἡμᾶς, εἶνε δὲ καὶ ἀνόητον, ἐπειδὴ φθείρει τὰ γραφόμενα. Θάκούσης λεγόμενον ἐν τῷ κόσμῳ ὑπὸ τῶν κολάκων τῶν θεραπευόντων μὲν ἐν τῷ φανερῷ, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ χλευάζόντων, θάκούσης, ὅτι τὸ κακῶς γράφειν εἶνε ἴδιον ἀνδρὸς ἀγχινοῦ. Ἀποκρίθητι δεικνύουσα εἰς αὐτοὺς ἐπιστολὰς ἃς πολλάκις σοι ἔδειξα, ἐπιστολὰς τοῦ Γκιζῶ, τοῦ Μινιέ, τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά τοῦ γέροντος, αἵτινες εἶνε πρότυπα καλλιγραφίας!

Γράψε καλῶς, κόρη μου, γράψε καλῶς! Γράφεις κομψή εἶνε διὰ τὴν γυναῖκα ὅτι ἐνδυμασία κομψή, φυσιογνωμία ἐραστή, τόνος φωνῆς εὐάρεστος· γραφὴ κομψή προκαταλαμβάνει τὰ πνεύματα ὑπὲρ αὐτῆς, γεννᾷ περὶ αὐτῆς ἀγαθὰς ἰδέας.

— Ἀλλὰ τότε, παπποῦ, ὑπέλαβεν ἡ κόρη, ἥτις μου εἶχεν ἀκροασθῆ μετὰ προσοχῆς, εἶνε λοιπὸν ἀληθινὸν ὅτι ἔλεγε ταῖς προάλλαις εἰς τὸ γεῦμα ὁ φίλος σου Κ.;

— Τί ἔλεγεν;

— Ὅτι δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ γραψίματος τῶν.

— Ὡ, ὦ, μὴ σπεῦδε. Αὐτὸ εἶνε ζήτημα σοβαρὸν, δεσποινίς· ζητῶ καιρὸν νὰ σκεφθῶ περὶ τούτου.

Ἐπὶ τούτοις ἀπεχωρίσθημεν, ἐγὼ δὲ κατήλθον εἰς τὸν κήπον, σκεπτόμενος. Ἡ πρώτη μου σκέψις ὑπῆρξεν ὁ θαυμασμὸς περὶ τῶν γονίμων καὶ ἀπροόπτων ἀποτελεσμάτων τῆς οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς. Ἀναχωροῦντες ἐκ παιδαριωδῶν τιμῶν ἀπολήγομεν εἰς ζητήματα σοβαρά. Ὁ καλλιγραφικὸς ἐκείνος διαγωνισμὸς μ' ἔφερεν εἰς ἐν τῶν μυστηριωδεστάτων καὶ τὰ μάλιστα ἀμφισβητούμενων ψυχολογικῶν καὶ φυσιολογικῶν προβλημάτων. Περιπλεχθεὶς δ' εἰς τὸ ζήτημα τούτου, δὲν ἐσταμάτησα ἐν μέσῃ ὁδῷ, ἀλλ' ἤρξαμην σκεπτόμενος περὶ τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, τῆς λύσεως αὐτοῦ, τῶν μέσων πρὸς ἐπίλυσιν ἀπὸ σκέψεως δὲ μεταβαίνων εἰς σκέψιν, εὐρέθη καταντήσας. . . μαντεύεστε ποῦ; Εἰς ἐν τῶν ἀξιολογωτάτων ἐπιστημονικῶν καθιδρυμάτων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, εἰς ἓνα τῶν πλουσιωτάτων ἡμῶν ἱστορικῶν θησαυρῶν, εἰς τὸ ἀρχαῖον μέγαρον Soubise, εἰς τὰ ἐθνικὰ ἀρχεῖα. Ἐντεῦθεν ἤρχιζον νὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ μανθάνων.

Β'

Ἐν τοῖς ἐθνικοῖς Ἀρχείοις τῆς Γαλλίας κατὰ κεῖται συλλογὴ ἢ συνιστᾷ εἰς πάντας τοὺς ἐραστὰς ἱστορικῶν περιέργων. Ἐν πέντε δωματίοις, ἀνεσκευασμένοις μετὰ θελκτικῆς φιλοκαλίας καὶ ὅπου ἦσαν ἄλλοτε τὸ φυλακεῖον, τὸ σφαιριστήριον, ὁ θάλαμος καὶ ὁ κοιτὼν τῆς δουκίσσης, εὐρίσκεται σήμερον συνειλεγμένη καὶ οἶονε ἐπιτετραμμένη ὁλόκληρός τις ἱστορία τῆς Γαλλίας.

Πολλάκις ἐγένετο ἀπόπειρα ὅπως πρρασταθῶσιν αἱ διαφοροὶ τοῦ παρελθόντος φάσεις καὶ ἡ ἱστορικὴ πορεία τοῦ πολιτισμοῦ διὰ χρονολογικῆς διαδοχῆς κτιρίων, μνημείων, πινάκων, εἰκόνων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν ἢ ἡγεμόνων. Ἐχομεν οὕτως ἐκθεσιν ἱστορικὴν γινόμενὴν διὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γραφικῆς. Ἐν δὲ τοῖς Ἀρχείοις ἔχομεν τὴν ἱστορίαν ἐκτεθειμένην διὰ τῆς γραφῆς. Ἀληθὲς δ' ἐπὶ τῶν τοίχων τούτων ἐκτίθεται καὶ ἀνελίσσεται πλῆθος χειρογράφων, ἅτινα, κατερχόμενα ἀπὸ τῶν Μεροβιγγίων μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Παλινορθώσεως,

παριστῶσιν, οἶονε ὡς ἐν μικρῷ κατόπτρῳ καὶ ἐν μικρᾷ γωνίᾳ, τὴν γενικὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς.

Εὐθὺς πρῶτον ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ παπποῦ εἰς τὴν περγαμηνὴν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὸν χάρτιν καθιστᾷ ἡμᾶς μάρτυρας τῆς δημιουργίας ἐνδὲς τῶν θαυμασιωτάτων ὁργάνων τοῦ πολιτισμοῦ. Τί θὰ ἦτο ὁ νεώτερος κόσμος ἄνευ τοῦ χάρτου!

Ἐπειτα δ' ἡ ἐμφάνισις τῆς γοτθικῆς γραφῆς διαδεχομένης τὴν ῥωμαϊκὴν, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὅτε αἱ μητροπολιτικαὶ ἐκκλησίαι ἀντικαθιστῶσι τοὺς ναοὺς τῶν Ῥωμαίων, ὑποδεικνύει, ὡς ἐκεῖναι ἐν τῷ κόσμῳ τῆς τέχνης, τὴν ἐπέλευσιν τῆς πολυθελγήτρου καὶ ἰδιοτρόπου θεᾶς τῶν μέσων αἰώνων, τῆς φαντασίας.

Τέλος δὲ παρέχεται τὸ περιφανέστατον τεκμήριον τῆς ἀναπτυχθείσης παιδείας διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῆς κατ' ἄνδρα ἰδίᾳς γραφῆς (*écriture individuelle*). Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ γραφὴ ὑπῆρξε μακρὸν χρόνον γνωστὴ εἰς μόνους τοὺς βιβλιογράφους· παρὰ δὲ τοῦ Ἐγγινάρδου μανθάνομεν ὅτι Κάρολος ὁ Μέγας δὲν ἦτο κάτοχος τῆς γραφῆς. Ὅτε δὲ οἱ σταυροφόροι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐχλεύαζον τοὺς Βυζαντινοὺς ὡς γραφῆας, δόνακας καὶ δοχεῖα μέλανος γέροντας. Γνωστὸς δ' εἶνε ὁ ἐν διπλώμασιν εὐπατριδῶν τῶν μέσων αἰώνων ἀπαντῶν τύπος «Ὁ δεῖνα κύριος ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἐξεύρει νὰ γράψῃ ἅτε ὢν εὐπατρίδης.» Ἀρα καὶ ἡ ἀμάθεια ἦτο προνόμιον ἐν ἐκείναις τοῖς χρόνοις.

Περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος παρέχει ἡμῖν τὸ πρῶτον ἡ ὥραία συλλογὴ τῶν Ἀρχείων δείγμα παρεμβάσεως τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς πράξεις τῆς ἰδίᾳς αὐτοῦ θελήσεως. Ἐν τῇ κατωτάτῃ σειρᾷ υελοφράκτου τινὸς θήκης τῆς τρίτης αἰθούσης, ἐν τέλει συνθήκης γενομένης ὑπὸ τινος δουκὸς τῆς Λοθαριγγίας καὶ γεγραμμένης ἐπὶ περγαμνῆς παλαιωθείσης, ἀναγινώσκεται ἡ λέξις καὶ χρονολογία αὕτη «René, 1350.» Τὸ αὐτόγραφον ἐμφανίζεται οὕτως ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῷ βίῳ· τῆς δὲ κινήσεως δοθείσης ἤδη, ἀναπτύσσεται ταχέως καὶ παρουσιάζεται ἐν πλῆθει χειρογράφων, ἅτινα εἶνε περίεργοι μαρτυρίαι περὶ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγράφησαν. Ἡ γραφὴ τῶν μελῶν τοῦ οἴκου τῶν Βαλοά εἶνε μικρά, λεπτή, κομψή καὶ ἀνακαλεῖ τὴν ἐπιμήκη πῶς χάριν τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων τῆς Ἀναγεννήσεως.

Μετὰ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ἀναπτύσσεται ἡ ἑδραία, μεγάλη, κανονικὴ ἐκείνη γραφὴ ἣτις φαίνεται οὕσα ἡ φυσικὴ ἐκφρασις τῆς ἐκκρίτου φιλολογίας. Τέλος δ' ἐπονται ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ἀρχομένου μέχρι καὶ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος αἱ παμπληθεῖς ἐπιστολαὶ αἱ ἰδίᾳς ἔχουσιν κατ' ἄνδρα χαρακτῆρα, ὧν ὁ μέγιστος

ἀριθμὸς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐπ' ἀπειρον ἐκτάσεως τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Καὶ βλέπετε ἀναγεννόμενα πρὸ ὕμνων, ποσυπογεγραμμένα δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, τὰ ὑψηλὰ ἢ σκληρὰ ἔργα, τὰ τρομερὰ ἢ εὐτυχῆ γεγονότα ἅτινα ἐθελξαν, ἐνέπλησαν φοβίης ἢ ἀπηθανάτισαν τοὺς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς οἵτινες χωρίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θανάτου Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'.

Τῶν δὲ περιεργωτάτων ἐγγράφων τῆς συλλογῆς ταύτης εἶνε δύο ἐπιστολαί, ὑπογεγραμμέναι ἡ μὲν ὑπὸ Bonaparte, τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἡ δὲ ὑπὸ Napoléon, τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ πρώτη ἀναμφιβόλως εἶνε ἀκανόνιστος, ἀσύνδετος, κατεσκευασμένη καὶ ἐμφαίνει ῥώμην ἀκατάσχετον καὶ κτηνώδη, ἀλλὰ τέλος δμοιάζει πρὸς γραφήν. Φανερόν ὅτι ὁ γράψας ἔχει ἀνάγκην νὰ εἶνε τὰ γραφόμενά του εὐανάγνωστα. Ἀλλὰ γενόμενος αὐτοκράτωρ ἔχει γραφὴν δεομένην μαντείας. Οὐδὲ μία λέξις εἶνε τετελεσμένη, οὐδὲ ἐν γράμμα πληρὴς, οὐδὲ εἰς τηρεῖται κανὼν ὀρθογραφικὸς. Φέρεται πρὸς τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν γραμματικὴν μετ' ἧς καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους περιφρονήσεως. Τὰ συντρίβει, τὰ βρασνίζει· γράφει ὡς ἱππεύει. Ἄν δὲ εἶνε δυσανάγνωτος, τόσῳ τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους πρὸς οὓς τὰ γραφόμενα ἀπευθύνονται. Οἱ δεσπότες τῆς Ἀνατολῆς λαλοῦσι διὰ σχημάτων καὶ ἐννοοῦνται· ἐκεῖνος δὲ ὁμιλεῖ δι' ἱερογλυφικῶν ἃς ἀναγνωσθῶσιν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εὗρε τὸν τρόπον νὰ μεταβάλῃ τὴν γραφὴν εἰς αὐτοκρατορίαν!

Ὡς βλέπετε, ἀνεπαίσθητος ἐτράπην ἀπὸ τῶν πραγμάτων εἰς τὰς κατ' ἐπαγωγὴν θεωρίας. Ἀλλ' ἡ θεὰ τῶν αὐτογράφων ἐκείνων μ' ἐπανεφένε εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ἐγγονῆς μου προταθὲν ζήτημα, κατ' ὀλίγον δ' ἐγεννήθη ἐν τῷ νῷ μου σειρά ὅλη σκέψεων καὶ παρατηρήσεων οἰκείων πρὸς τοῦτο τὸ θέμα. Ὅπως εἶνε παράδοξον, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν· πάντες χλευάζουσι τοὺς διίσχυριζομένους ὅτι δύνανται νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐκ τῆς γραφῆς καὶ ὁμῶς πάντες μὴ μοῦνται τοὺς ψευδόμενους.

Εὐρίσκεσθε ἐν τινι αἰθούσῃ. Λίπνης φθάγει ἐπιστολὴ διασήμου τινὸς ἀνδρός. Ὅποια εἶνε ἡ πρώτη λέξις ἡ ἐξερχομένη τῶν χειλέων ὕμνων; «Δεῖξάτέ μοι τὴν γραφὴν αὐτοῦ.» Μετὰ δ' ἐξέτασιν ἐπιμελῆ, τί ἐπιλέγετε πάντοτε; «Ὑπέθετον ἢ δὲν ὑπέθετον ὅτι ἔχει τοιαύτην γραφὴν.» Διὰ τί τοῦτο; Πόθεν πηγάζει ὁ πόθος ἡμῶν πρὸς συλλογὴν αὐτογράφων τῶν ἐπιφανῶν; Διὰ τί ἀποδίδεται ἀπειράκις μείζων ἀξία εἰς ἀσήμους τινὰς γραμμάς ὑπογεγραμμένας ὑπὸ τινος ἐπισήμου ἢ εἰς τὴν γλαφυροτάτην σελίδα γραφίδος ἀγνώστου;

Διὰ τίνα λόγον οἱ ἐκδόται τῶν ἐκκρίτων βιβλίων φροντίζουν μεγαλῶς ἵνα συνεκδώσωσι μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ συγγραφέως καὶ παγο-

μοῖοτυπον τῆς γραφῆς αὐτοῦ; Διὰ τί λυπούμεθα τὰ μέγιστα μὴ κεκτημένοι μηδ' ἓνα στίχον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τοῦ Μολιέρου; Διὰ τί; Διὰ τί; Διότι αἰσθανόμεθα ὁρμευφύτως, καὶ παρ' ὅλα τὰ τοξευόμενα σκώμματα, ὅτι πάντα συνδέονται καὶ συγκρατοῦνται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι πάντα τὰ ἀπ' αὐτοῦ προερχόμενα μαρτυροῦσι περὶ αὐτοῦ καὶ ὅτι κατὰ ταῦτα ἡ γραφὴ ἔχει τὴν ἀξίαν οὐχὶ μὲν εἰκόνης, ἀλλὰ καὶ τεκμηρίου, εἰδήσεως, ἀπαυγάσματος, ἡχοῦς, ἀρώματος, ἀπορροίας τινός. Μὴ δὲν κρίνομεν τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ βαδίσματος αὐτῶν, τῆς φυσιογνωμίας, τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς, τῶν κινήσεων αὐτῶν;

Τί ἄλλο λοιπὸν εἶνε ἡ γραφὴ ἢ κίνησις τις καὶ δὴ ἡ ἐκφραστικωτάτη τῶν κινήσεων; Ἐπειδὴ εἶνε οὐ μόνον ἡ εἰκὼν τῆς ἰδιοφυίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ προῖόν τῆς ἡμετέρας ἀγωγῆς, ἀποκαλύπτουσα ταυτοχρόνως τὸ τί εἴμεθα καὶ τὸ τί πράττομεν. Πῶς λοιπὸν ἡ γραφὴ ἡμῶν δὲν θὰ ἔλεγέ τι περὶ τοῦ ἡμετέρου χαρακτῆρος, ἥτοι περὶ τῶν σταθερῶν ἡμῶν ἔξεων, ἐν ᾧ ἀντανάκλα πιστότατα πάσας τὰς εἰκαίας διαθέσεις τῆς καρδίας, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος;

Ἡ γραφὴ ἡμῶν μεταβάλλεται, καὶ μεταβάλλεται βαθέως κατὰ τὴν κατὰστασιν τῆς ἡμετέρας υγείας, κατὰ τὴν διάθεσιν ἡμῶν, κατὰ τὸν πρὸς θν γράφομεν, κατὰ τὴν ὕλην περὶ ἧς γράφομεν. Δὲν γράφομεν αἰτησίαν τινα διὰ τῆς αὐτῆς γραφῆς μετ' ἧς ἀποποιούμεθα αἰτησίαν πρὸς ἡμᾶς ἀποταθείσαν. Δὲν γράφομεν πρὸς τὸν ἀνώτερον ἡμῶν ὡς πρὸς τὸν κατώτερον, δὲν γράφομεν πρὸς τινα κυρίαν πρὸ τοῦ γάμου ὡς γράφομεν αὐτῇ μετὰ τὸν γάμον. Πρὸ τοῦ γάμου εἴμεθα πάντες καλλιγράφοι, μετὰ τὸν γάμον εἴμεθα σχεδὸν πάντες μοναχίζουρα.

Ἡ γραφὴ ἡμῶν μεταβάλλεται μετὰ τῆς κατὰστάσεως ἐν ᾗ εὐρισκόμεθα.

Ἀνέγνω ἐν συγγράμματι σπουδαιοτάτῳ τοῦ κυρίου de Beauchesne δύο ἐπιστολάς γραφείσας βραχὺν χρόνον τὴν μὲν μετὰ τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ δυστυχῆ παιδίου Λουδοβίκου τοῦ ΙΖ'. Κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ παιδὸς εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Τέμπλου (Temple) ἡ γραφὴ αὐτοῦ εἶνε γλαφυρά, πλήρης κομψότητος ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἀδεξιότητι, οἶονε ἀποπνεύουσα ἀγωγὴν εὐπατρίδου. Μετὰ ἔτος ἐν, ὅποια μεταβολή! Οἱ χαρακτῆρες εἶνε παραμεμρφωμένοι, ἀπεκτηνωμένοι· νομίζει τις ὅτι εἶνε γραφὴ βλακός· πάντα τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ βάσανα τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου νεαροῦ μάρτυρος καὶ πᾶσαι αἱ κακουργίαι τοῦ θηρίου αὐτοῦ εἶνε ἐγγεγραμμέναι ἐν ταῖς ὀλίγαις λέξεσιν ἐκείναις.

Ἦδυνάμην νὰ προσθέσω εἰς ταύτας τὰς παρατηρήσεις πολλὰ πράγματα χαρακτηριστικά· οὕτω δὲ παρέστησεν ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ λο-

γικοί και ψυχροί γράφουσιν ὄρθια τὰ γράμματα, ὅτι οἱ ἀσταθεῖς καὶ ἀναποφάσιστοι ἔχουσι γραφὴν ἐπικλινῆ πρὸς τὰ δεξιά, οἱ δ' εὐφάνταστοι γραφὴν ἐπικλινῆ πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἄλλη παρατήρησις περίεργος εἶνε ὅτι σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι πολλὰ οἰκογένεια διασώζουσαι τὴν μεγάλην, βαρεῖαν μὲν πῶς καὶ δυσκίνητον, ἀλλὰ πλήρη ἀξιοπρεπείας γραφὴν τὴν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ἐξέυρετε εἰς τίνα τάξιν ἀνήκουσιν ἅπασαι αἱ οἰκογένεια αὐταί; Εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀριστοκρατίαν. Διετήρησαν τοὺς χαρακτῆρας τούτους ὡς παράδοσιν, ὡς τι διακριτικόν· ἡ δὲ γραφὴ αὐτῶν εἶνε τὸ τεκμήριον τῶν περὶ εὐγενείας ἀξιώσεων αὐτῶν, εἶνε οἷον μῆκος τοῦ οἰκοσώμου αὐτῶν.

Τί ἐξάγεται ἐκ πάντων τούτων; Ὅτι ἡ γραφολογία εἶνε ἐπιστήμη καὶ ὅτι τὰ αὐτογράφα παρέχουσι στοιχεῖον βέβαιον ἠθικῆς διαγνώσεως; Πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ. Τὰ πράγματα ἀναιροῦσι συνεχῶς τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐν δὲ τῇ συλλογῇ τῶν Ἀρχαίων εὗρισκω διάψυξιν αὐτῆς τρομερωτάτην. Λουδοβίκος ὁ ΙΣΤ' καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἔχουσι τὴν αὐτὴν γραφὴν. Περιορίζω δὲ τὴν ἔκφρασίν μου εἰς τοῦτο μόνον, ὅτι αἱ περὶ αὐτογράφων μελέται δὲν εἶνε ὅλως ἀνάξια λόγου ἐν ταῖς ψυχολογικαῖς μελέταις, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀσχολία ἀρμόζει εἰς τὸ φιλοπερίεργον καὶ ἐταστικὸν πνεῦμα τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ ὅτι ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου αἵματος ἐπιχειρηθῆσιν μεγάλη ἀνακρίσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀπειροπληθῶν ὄντων τῶν μακρῶν τῆς κατηγορίας καὶ τῆς ὑπερασπίσεως, εἰς ἐκείνων οὐδὲν δυνάμεθα, οὐκ ἄνευ τινὸς δυσπιστίας, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἐρωτήσωμεν τερπόμενοι εἶνε ἡ γραφὴ.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εἰς τὰ Ἀρχαία ἐπισκέψεώς μου. Μεταβάς ἐκεῖ μετὰ τῆς ἐγγονῆς, ἐδειξάμην αὐτῇ, τὸ μὲν μετὰ τὸ δὲ, τὰ πέντε ὥραϊα δωμάτια μετὰ μεγίστης ἀκριβείας καὶ ἐξήγησα αὐτῇ τὸ νόημα πάντων ἐκείνων τῶν ἐγγράφων· ἀπεπειράθη δὲ νὰ προσθέσω τὰς δι' αὐτὴν πάντη νέας ταύτας ιδέας εἰς τὸ μικρὸν φορτίον τῶν ἤδη κεκτημένων γνώσεων αὐτῆς· τέλος δ' ἀνεκοίνωσα εἰς αὐτὴν τινὰς τῶν σκέψεων ἃς μοι ἐνέπνευσεν ἡ ἱστορικὴ ἡμῶν ἐκδρομὴ, καθιστῶν αὐτὰς προσιτὰς εἰς τὸ παιδικὸν αὐτῆς πνεῦμα. Ἐνόησε πάντα; Ὁχι. Ἐνόησε τελείως; Ὁχι. Ἀλλ' ἐπραττον ὁρθῶς εἰσηγούμενος αὐτῇ τὰς νέας ταύτας σκέψεις; Ναί. Οἱ κηπουροὶ λέγουσιν ὅτι ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν σπειρομένων σπόρων τινὲς βλαστάνουσι μάλιστα μετὰ δύο ἢ τρία ἔτη. Διὰ τί; Ὁ λόγος ἀγνοεῖται. Ἐπὶ τινὰ χρόνον κοιμῶνται, ἔπειτα δὲ ἡμέραν τινὰ ἐξυπνῶσι. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ περὶ τινὰς ιδέας σπειρομένας εἰς τὸν νοῦν τῶν παιδῶν. Ἄν αἱ ιδέαι αὗται εἶνε ὑπέρτεραι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἀδιάρρονον ἡμέραν τινὰ ἢ ἡλικίαν καὶ αἱ ιδέαι ἢ ἀσυμμάχιστοι. Ἄν τὰ παιδία δὲν ἐν-

νοῶσιν αὐτὰς σήμερον, ἀδιάρρονον, ἢ ἀννοήσωσιν αὐτὰς αὔριον. Σπείρετε πάντοτε, μόνον δὲ προσέχετε περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν σπόρων. Ἐνθυμίσθε ὅτι ὑπάρχουσι φυτὰ δηλητηριώδη! λαμβάνετε μόνον σπόρους ὑγιεῖς, γονίμους, ὁρεπτικούς, τὸ ἄνθος τῶν σπόρων, περὶ δὲ τοῦ χυμοῦ τῆς καρποφορίας δότε πίστιν εἰς τὸ παιδίον· ἢ ἐξοφλήσῃ ἡμέραν τινὰ. Τοκίζετε τὴν διδασκαλίαν ὑμῶν, οὕτως· εἰπεῖν, ἐπὶ προθεσμίᾳ.

ΤΕΤΤΙΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ τέττιξ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἑλληνισιν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐχὶ ψυχροὶ παρατηρηταὶ τῆς φύσεως ὄντες καθὼς ἡμεῖς σήμερον, ἀλλ' ἐνθερμοὶ αὐτῆς θαυμασταὶ καὶ ἐξετασταί, εὗρισκον ὑπὸ μὲν τὰ ἄψυχα ζῶντα, τὰ δ' ἔμψυχα ἐθεοποιούσαν καὶ πλείστους περὶ αὐτῶν ἐπλάσσον μύθους. Δὲν ἐβλέπον εἰς τὸ ζῶον σκελετὸν μετὰ μυῶν καὶ νεύρων, ἀλλ' ἀνεκάλυπτον εἰς αὐτὸ ἂν ὅχι τὴν μεταμόρφωσιν θνητοῦ τινος, ἀλλὰ περὶ ἀδόξα συμβεβηκότα, ἀλλ' ὥραιστάτας παραδόσεις. Ὁ λύκος δὲν εἶναι τὸ δεινὸν θηρίον τὸ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν κυνοειδῶν, ἀλλ' ὁ Λυκάων ὅν ὁ Ζεὺς ἔνεκα τῆς ἀγριότητος μετεμόρφωσεν εἰς λύκον· ὁ ἔποψ δὲν εἶναι ὁ τσαλαπετεινός, ἀλλ' ὁ ἀπηνῆς Τηρεὺς· ἡ ἀράχνη δὲν εἶναι τὸ ἐντομὸν ἐκείνο τὸ συλλαμβάνον μυῖαν, ἀλλ' ἡ φιλόδοξος παρθένος ἦν τῆς Ἀθηνᾶς· ὁ φθόνος μετεμόρφωσεν εἰς ἀράχνην. Ὁμολογουμένως ἐν τῶν ὀλίγων ζώων δι' ἃ πάμπολλα ἔγραψαν καὶ εἶπον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι καὶ ὁ τέττιξ.

Οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐδύζαζον ὅτι ὁ τέττιξ παρὰ γὰρ αὐτομάτως ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς. Ἡ ιδέα αὕτη, ἥτις εἶναι ἡ παλαιὰ περὶ τῆς αὐτομάτου πάντων τῶν ὄντων γενέσεως δοξασία, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ θεωρηθῇ ὁ τέττιξ σύμβολον τοῦ αὐτοχθονισμοῦ καὶ τῆς εὐγενείας. Τούτου ἕνεκα οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῷ αὐτοχθονισμῷ αὐτῶν, ἔφερον ὡς κόσμημα τῆς κεφαλῆς τέττιγας τεχνητοῦς, ἀναδέοντες τὰς τρίχας εἰς κόρυμβον. Ἐδύζαζον δὲ συγχρόνως ὅτι ὁ τέττιξ οὐδὲν τρώγει, τρέφεται δὲ μόνον δι' ὕδατος καὶ δρόσου.

Ἡγάπων δὲ καὶ ἐλάτρευον οἱ Ἕλληνες τὸν τέττιγα κυρίως ἕνεκα τῆς γένεσός αὐτοῦ καὶ τῆς φωνῆς. Ὡς ἐξάγεται ἐκ πλείστων χωρίων, οἱ ἀρχαῖοι ἔτρωγον τὸν τέττιγα θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἡδιστον ἔδεσμα καὶ ὡς ὁρεκτικόν, ὡς λέγει ὁ Ἀθήναιος. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀναγύρῳ παρρησιάζει τινὰ λέγοντα

πρὸς θεῶν, ἔραμαι τέττιγα φαγεῖν·

ὁ δ' Ἀριστοτέλης προστίθῃσιν ὅτι κατὰ τὴν γεῦσιν εἶναι νοστιμώτεροι αἱ θήλειαι ὅταν ᾗναι ἔγκυοι, καὶ πρὸ πάντων τὰ λευκὰ αὐτῶν ὦα.

Τὴν φωνὴν δὲ τοῦ τέττιγος ἐθαύμαζον οἱ

ἀρχαῖοι καὶ ἐτρεχάινοντο—αὐτὸ δὲ τοῦτο—ἀκούοντες αὐτὴν. Διὰ ν' ἀκούωσι δὲ τὴν φωνὴν ταύτην ὡς τὸ δυνατόν συχνότερα δὲν ἤρκοῦντο πορευόμενοι ἀνὰ τὰς ἐξοχὰς καὶ τερπόμενοι ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ λαμβάνοντες τοὺς τέττιγας ἐνέκλειον εἰς σιδηρὰ κλωβία ὅπως περίπου σήμερον οἱ ἡμέτεροι παῖδες ποιοῦσιν διὰ τοὺς γρύλλους. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ τὴν μουσικὴν τέχνην ἐνίοτε παρίστων ὑπὸ τὸ σύμβολον τέττιγος καθυμένον ἐπὶ τῶν χορδῶν κιθάρας, καὶ τοῦτο ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἐξῆς παράδοσιν. Ἀγομένων Πυθίων οἱ κιθαρίσται Εὐνόμος ὁ Λοκρὸς καὶ Ἀρίστων ὁ Ῥηγίνος προσῆλθον ὅπως διαγωνισθῶσιν ἐπὶ τῆς κιθάρας. Ἦσαν ἀμφοτέρω ἐξοχοὶ εἰς τὴν τέχνην καὶ ἡ νίκη μένει ἀμφιρρέπης· αἰφνης μίαν τῶν χορδῶν τῆς κιθάρας τοῦ Εὐνόμου θραύεται· ἡ νίκη εἶναι βεβαία καὶ τὸ πλῆθος ἄρχεται ἀνευφημοῦν τὸν Ἀρίστων· πλὴν κατέχει τῶν κραυγῶν του καθότι ὥραϊαν ἀναπέμπει μελωδίαν ἡ τοῦ Εὐνόμου κιθάρα. Τέττιξ καταβάς ἀπὸ τῶν παρακειμένων δένδρων ἀντικαθίστα τὴν θραυσθεῖσαν χορδὴν· ἔδει δὲ τόσον ἡδέως, τόσον παθητικῶς ὥστε ὁ Εὐνόμος αἶρει τελείαν τὴν νίκην.—Ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐξῆς παράδοσις περὶ τῆς μουσικῆς τῶν τεττίγων δυνάμεως. Οἱ τέττιγες ἦσαν τὸ κατ' ἀρχὰς ἄνδρες γεννηθέντες ἐκ τῆς γῆς· ἦσαν ἄριστοι μουσικοὶ καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἐδίδαξαν εἰς τὰς Μούσας τὴν μουσικὴν τέχνην· ἀλλ' ὄντες ἐμπαθεῖς καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτὴν, παρελκόμενοι δ' ἐκ τῆς ἀρμονίας ἐλθισμόνουν ἔδοντες καὶ νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῖωσιν, ὅπερ προκάλεσε τὸν θάνατον αὐτῶν· αἱ Μοῦσαι εὐγνωμονοῦσαι μετεμόρφωσαν αὐτοὺς εἰς τέττιγας ἀφείσαι μὲν τὴν δυνάμιν τοῦ ἔδειν, ἐπιπροσθεῖσαι δὲ καὶ τὴν δυνάμιν τοῦ νὰ δύνανται νὰ ζῶσιν ἄνευ τροφῆς. Ἡ παράδοσις αὕτη ἐπεξηγοῦσα καὶ τὰς δύο τῶν τεττίγων ιδιότητας, τὴν τε τοῦ ἔδειν καὶ τὴν τοῦ μὴ τρώγειν, ὅπως τοῦλάχιστον ἐδύζαζον οἱ ἀρχαῖοι, εἶναι ὥραϊα ἀλληγορία τῶν τεχνιτῶν καὶ ἐπιστημόνων ἐν γένει, οἵτινες εἰς τὴν τέχνην καὶ μόνον εἰς τὴν τέχνην καταγινόμενοι καὶ πρὸς αὐτὴν ἀγάπην ἀκατάσχετον ἀποκτώντες, λησμονοῦσι πάσας τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας.

Καὶ ταῦτα μὲν αἱ παραδόσεις καὶ οἱ μῦθοι περὶ τῆς μουσικῆς δεινότητος τοῦ τέττιγος, ἀλλὰ καὶ οἱ πλείστοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ἐπαινοῦσι τὴν τοῦ τέττιγος ὥδην καὶ διάφορα εἰς αὐτὴν ἀποδίδουσι τιμητικὰ ἐπίθετα.

Καὶ ἐν πρώτοις ὁ Ὀμηρὸς παρομοιάζει τοὺς παρὰ τὰς Σκαιὰς πύλας καθυμένους δημογέροντας τῆς Τροίας ἕνεκα τῆς ἡδύτητος τῆς φωνῆς αὐτῶν πρὸς τέττιγας, λέγων

τεττίγεσιν ἑοικότες, οἷε καὶ ὕλην

δενδρέω ἐφεζόμενοι ὅπα λειριόεσαν ἱεῖσιν,

ὅπα λειριόεσαν! φωνὴν τρυφερὰν.

Ὁ δὲ Ἡσίοδος ἐν τοῖς Ἔργοις καὶ ταῖς Ἡμέραις λέγει·

Ἦμος δὲ σκόλυμός τ' ἀνθεῖ, καὶ ἡχέτα τέττιξ
δενδρέω ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχεύει· δοῖδεν
πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων, θέρος καματώδεος ὥρη,

καὶ ἐν Ἀσπίδι·

Ἦμος δὲ χλοερῷ κυανόπτερος ἡχέτα τέττιξ
ὅζω ἐφεζόμενος θέρος ἀνθρώποισιν ἀεῖδεν
ἄρχεται, ὥς ποῖς καὶ βρώσις θῆλος ἔερση
καὶ τε πανημερίως τε καὶ ἡῶς χέει αὐδὴν
ἴδει ἐν αἰνοτάτῳ.

Ὁ Πλάτων ἐν τῇ ὥραϊα περιγραφῇ τοῦ Ἰλισσοῦ τῇ ἐν τῷ Φαίδρῳ δὲν λησιμονεῖ τοὺς τέττιγας. Παρατιθέμεθα τὴν περιγραφὴν ταύτην διότι εἶναι κατὰ τὴν ὥραν.

«Νῆ τὴν Ἥραν, καλὴ γὰρ ἡ καταγωγὴ. Ἦτε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλ' ἀμφιλαφὴς τε καὶ ὑψηλὴ, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον, καὶ ὡς ἀκμὴν ἔχει τῆς ἀνθῆς, ὡς ἂν εὐωδέστατον παρέχοι τὸν τόπον· ἦτε αὖ πηγὴ χαριστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ῥεῖ μάλ' ἀψυχροῦ ὕδατος, ὥστε γὰρ τῷ ποδὶ τεκμήρασθαι. Νυμφῶν τέτινων καὶ Ἀχελώου ἱερὸν ἀπὸ τῶν κορῶν τε καὶ ἀγαλμάτων ἔοικεν εἶναι. Εἰ δ' αὖ βούλει, τὸ εὐπνουν τοῦ τόπου ὡς ἀγαπητὸν καὶ σφόδρα ἡδύ· θερινόν τε καὶ λιγυρὸν ὑπηχεῖ τῷ τῶν τεττίγων χορῷ.»

Ὁ Θεόκριτος ἐν τῷ α' αὐτοῦ εἰδυλλίῳ ἐπαινεῖ τὴν τοῦ τέττιγος ὥδην. Ὁ Θύρσις ὅστις ἔδει ἄριστα, τόσον ἄριστα ὥστε ἂν μὲν αἱ Μοῦσαι λάβωσιν ὡς δῶρον τῆς ὥδης τῶν ἀρνάδων οὗτος θὰ λάβῃ ἄμυνον, ἂν δ' ἐκείναι ἄμυνον, οὗτος θὰ λάβῃ ἀρνάδα, λαμβάνει παρὰ τοῦ αἰπόλου ὡς ἄθλον ἀποῦ ἔψαλε πεποικιλμένον δέπας· τοιοῦτος ὅμως ὢν παραβάλλεται ἐν τέλει κατὰ τὴν ὥδην πρὸς τοὺς τέττιγας.

Ὑπῆρχε δὲ κοινὴ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ιδέα ὅτι οἱ τέττιγες συγχάιρουσι μετὰ τῶν ἀνθρώπων χαϊρόντων καὶ συνευθυμοῦσι μετ' αὐτῶν εὐθυμοῦντων, ἐκδηλοῦντες ἀμφοτέρω ταῦτα διὰ τῆς ὥδης. Πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τὴν μεσημβρίαν τερπύουσι τοὺς θεριστὰς καὶ πάντας τοὺς ἐργάτας ἐπαναπαυομένους, ὅταν δ' ἐπέλθῃ ἡ τῆς ἐργασίας ὥρα δι' ὀξυτέρων ἡχῶν ἐξεγείρουσι καὶ παροτρύνουσιν αὐτούς.

Ὡς δὲ παράγουσιν οἱ τέττιγες τὴν ὥδην καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν μόνων ὁ ἄρρην ἔδει, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ θῆλυ, ἥτο γνωστὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι οἱ τέττιγες γίνονται ὅπου ὑπάρχουσι δένδρα καὶ μάλιστα ἐλαῖαι, οὐχὶ δ' εἰς ἄδενδρα μέρη· φέρει δὲ τὸ παράδειγμα τῆς πόλεως Κυρήνης, τῆς ὁποίας τὸ μὲν φιλὸν πεδίον ἐστέρειτο τεττίγων, ἔβριθον δὲ τὰ περὶ τὴν πόλιν δένδρα.

Ὁ Αἰλιανὸς λέγει ὅτι ἡ θήλεια εἶναι ἄφωνος ὁμοιάζουσα τρόπον τινὰ ἐντροπαλὴν νύμφην, ὁ δ' ἄρρην ἀπὸ μὲν τῆς πρωΐας μέχρι τῆς μεσημβρίας σιωπᾷ, ὅταν δ' ὁ ἥλιος μεσουρανήσῃ ἄρχεται νὰ τέρπῃ τοὺς ὀδοιπόρους, τοὺς ἐργάτας

καὶ τοὺς θεριστάς. Ὁ δὲ Θεόφραστος λέγει ὅτι οἱ τέττιγες ὄντες ψυχροὶ τὴν ιδιοσυγκρασίαν ἔδουσιν ὅταν ὁ ἥλιος ἀρχίζῃ νὰ πυροῖ αὐτοὺς. Ὅτι δὲ τῶν τεττίγων μόνον οἱ ἄρρενες ἔδουσιν ἀποδίδει ὁ Αἰλιανὸς εἰς τὸ ὅτι ὑπὸ τῆς φύσεως προτιμᾶται πάντοτε τὸ ἄρρεν καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν πάντοτε ὠραιότερα καὶ κομψότερα τὰ ἄρρενα τῶν ζώων. Ὁ δὲ κωμικὸς Ξέναρχος ἐν τῷ Ὑπνῷ χαλεπαίνων ἐπὶ τῇ τῶν γυναικῶν φλυαρίᾳ ἐπικροτεῖ διότι αἱ θήλειαι τῶν τεττίγων δὲν ἔχουσι φωνὴν καὶ ἀνακράζει

εἴτ' εἰσὶν οἱ τέττιγες οὐκ εὐδαίμονες,
ὧν ταῖς γυναῖξιν οὐδ' ὅτιον φωνῆς ἐνι;

Ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὅπου κατὰ παράδοξον συγκυρίαν οἱ τέττιγες δὲν ἦδον. Τοιοῦτον παράδοξον ἀνεφέρετο πρὸ πάντων ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Βρεττίας χώρας Ῥηγίω καὶ Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυρίοις. Τὰς δύο ταύτας πόλεις ἐχώριζε ποταμὸς ὁ Ἀλφειὸς, καὶ ἐν μὲν τῇ χώρᾳ τῶν Λοκρῶν οἱ τέττιγες ἐφθέγγοντο, ἐν δὲ τῇ τῶν Ῥηγίων ἦσαν ἄφωνοι· αἰτία δὲ τούτου κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Αἰλιανὸν ἦν ἡ φύσις, διότι οἱ Ῥηγῖοι εἶχον χώραν παλίνσκιον καὶ δροσερὰν, ἐνῶ οἱ Λοκροὶ ἠλιάζοντο καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν· ἀλλὰ κατ' ἀρχαίαν τινὰ παράδοξιν ἄλλη τις εἶναι τῆς ἀφωνίας ταύτης ἡ αἰτία. Ὁ Ἡρακλῆς θέλων νὰ κοιμηθῇ μεσημβρίαν τινὰ ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ῥηγίου ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ ἐθορυβεῖτο ὑπὸ τῶν τερετισμῶν τῶν τεττίγων· μάτην προσεπάθει· ἔστρεφε δεξιὰ, ἔστρεφεν ἀριστερά, ἀδύνατον· ὀργισθεὶς λοιπὸν παρκαλέσας τὸν Δία οὐδέποτε πλέον ἐν τῷ Ῥηγίῳ νὰ ψάλλωσιν οἱ τέττιγες, ὅπερ καὶ παρῶντες ἐγένετο καὶ ἔκτοτε ἐξηκολούθησε γιγνόμενον. Ἀλλὰ καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ἀναφέρεται ὅτι εἰδὸς τι τεττίγων εἶναι ἄφωνον.

Καὶ ταῦτα μὲν καὶ περὶ τῆς φωνῆς· οἱ δὲ Σερῖοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Αἰλιανοῦ ἐθεώρουν αὐτοὺς ἱεροὺς καὶ τούτου ἕνεκεν οὐ μόνον τοὺς ἀπαντωμένους νεκροὺς ἔθαπτον, ἀλλὰ καὶ ἐθρήνουν τοὺς ἀποθανόντας, λέγοντες ὅτι εἶναι ἄθνημα τοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς Περσεῶς.

Ἡ μυθολογία κατέταξε τὸν τέττιγα μεταξὺ τῶν μεταμορφώσεων αὐτῆς. Γνωστὸς εἶναι ὁ περὶ Τιθωνοῦ μῦθος, ὃν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκτενῶς ἀναφέρουσιν ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Ἀπολλοδώρος. Ὁ Τιθωνὸς ἦν υἱὸς τοῦ Λαομέδοντος καὶ τῆς Στρυμῆς· τούτου ἐρασθεῖσα ἡ Ἥως ἤρπασεν ἐκ τῆς γῆς καὶ μετήνεγκεν εἰς οὐρανὸν γεννήσασα ἐξ αὐτοῦ τὸν Ἡμαθίωνα καὶ Μέμνονα. Ἀλλὰ φοβούμενη μὴ τυχὸν ἀποθάνῃ παρεκάλεσε τὸν Δία νὰ παραχωρήσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀθανασία. Ὁ Ζεὺς συγκατένευσε, καὶ οὕτως ἡ Ἥως ἄφροντις πλέον διήρχετο εὐθυμῶς μετὰ τοῦ φιλότατου Τιθωνοῦ τὰς ἡμέρας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ὀκεανοῦ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἡμέραι διεδέχοντο τὰς ἡμέρας καὶ ὁ καιρὸς παρήρχετο· ἀλλ' ἰδοὺ αἴφνης

ἐπὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τοῦ γενείου τοῦ Τιθωνοῦ ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται λευκαὶ τρίχες· πῶγων ἐλευκάνθη, ἡ κεφαλὴ ἐφαλακρώθη, καὶ τῇ γῆρας ἐπῆλθεν ἀδυσώπητον μὲ τὰς ἀπηνεῖς αὐτοῦ ρυτίδας. Ὁ Τιθωνὸς δὲν ἐκινεῖτο, δὲν ἔτρεγε, δὲν ἔπινε· προσκλειομένη σπεύδει ἡ Ἥως πρὸς τὸν Δία. Ἐ! ἀρκεῖ ἀναφώνεῖ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ὀλύμπου, σοὶ παραχώρησα τὴν ἀθανασία δὲν δύναμαι νὰ σοὶ παραχωρήσω καὶ τὴν αἰωνίαν νεότητα. Ἄν θέλῃς τοῦλάχιστον νὰ τέρπῃσαι ἀκούουσα τὴν φωνὴν τοῦ δύναμαι νὰ τὴν μεταμορφώσω εἰς τέττιγα. — Ἡ Ἥως μὴ δύναμένη ἄλλο τι νὰ κατορθώσῃ ἠρέσθη εἰς τοῦτο καὶ ἔκτοτε ὁ Τιθωνὸς μετεμορφώθη εἰς τέττιγα, ὅστις διὰ τοῦτο πολλάκις ἐκλαμβάνεται καὶ ὡς σύμβολον τοῦ γήρατος.

Πολλοὶ δ' ὁ τέττιξ ἐγένετο ἀντικείμενον τῆς τέχνης· οὕτως ἀναφέρει ὁ Στράβων ὅτι ἐν τοῖς Ἐπιζεφυρίοις Λοκροῖς ὑπῆρχεν ἀνδριάς Εὐνόμου τοῦ κιθαριδοῦ, ἔχων τέττιγα καθήμενον ἐπὶ κιθάρᾳ δι' ἣν αἰτίαν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲ κατεσκεύαζον ἐκ παντοίας ὕλης τέττιγας οὓς ἔθετον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρὸς κόσμον, ἀνέθετον δὲ καὶ εἰς τὸν Παρθενῶνα τῇ Ἀθηνᾷ, ὡς τοῦτο βλέπομεν ἐν ταῖς περιωθεῖσαι τοῦ Παρθενῶνος ἀναγραφαῖς· τοιοῦτοι δὲ διασώζονται καὶ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ καὶ τῷ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Καὶ πόλεις δ' ἀπεικόνισαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν νομίσμασι τὸν τέττιγα. Τῶν Ἀθηναίων ἔχουμεν διάφορα νομίσματα μὲ τέττιγα καὶ ὡς πάρεργον καὶ ὡς κύριον σύμβολον· οὕτως ἀπαντᾶται εἰς τι μὲ μονόγραμμα τετράδραχμον, εἰς τετράδραχμον τῶν ἀρχόντων Λυσάνδρου καὶ Γλαύκου καὶ εἰς δραχμὴν τῶν αὐτῶν· εἰς τι δὲ χαλκοῦν νόμισμα ἀπαντᾶται παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ὑποσημαίνει σαφῶς τὴν μουσικὴν αὐτοῦ ιδιότητα. — Καὶ αἱ πόλεις δὲ Μεταπόντιον τῆς Λευκανίας καὶ Τοῦδερ τῆς Ὀμβρικῆς ἔχουσιν ἀπεικονίσει ἐν τοῖς ἑαυτῶν νομίσμασι τὸν τέττιγα, ἐκείνη μὲν ἐν παρέργῳ, αὕτη δ' ἐν κυρίῳ συμβόλῳ.

Καὶ ποιηταὶ δὲ ὕμνησαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγραμμάσι τὸν τέττιγα· καὶ ἀνωτέρω μὲν ὁμιλοῦντες περὶ τῆς τοῦ τέττιγος φωνῆς παρεθέσαμεν ἱκανὰ χωρία, ἰδιαιτέρως δ' εἰς αὐτὸν ὠδὴ εἶναι ἡ χαρίεσσα ἐκείνη ἡ ὕμ' ἀριθμὸν 32 (43) ἐν τοῖς Ἀνακρεονταίοις φερομένη, ἣν καὶ παραθέτομεν ἐνταῦθα·

Μακαρίζομέν σε, τέττιξ,
ὅτε δένδρεων ἐπ' ἄκρων
ὀλίγην δρόσον πεπωκὼς
βασιλεὺς ὕπῳς αἰδεῖς·
σὰ γὰρ ἐστὶ κεῖνα πάντα
ὅποσα βλέπεις ἐν ἀγροῖς,
χώποσα φέρουσιν ὦραι.
Σὺ δὲ φίλιζ γεωργῶν,

ἀπὸ μηδενός τι βλάπτων
σὺ δὲ τίμιος βροτοῖσιν,
θέρεος γλυκὺς προφήτης·
φιλέουσι μὲν σε Μοῦσαι,
φιλέει δὲ Φοῖβος αὐτὸς
λιγυρὴν δ' ἔδωκεν οἴμην·
τὸ δὲ γῆρας οὐ σε τείρει,
σοφὲ, γηγενὲς, φίλυμεν,
ἀπαθὲς, ἀναιμόσαρκος·
σχεδὸν εἰ θεοῖς ὅμοιος.

Καὶ ἐν τοῖς Αἰσωπέοις δὲ μύθοις φέρονται πολλοὶ μῦθοι ἐνέχοντες τέττιγα μετ' ἄλλων ζώων, ἐν οἷς ἅπασιν ὁ τέττιξ διακρίνεται ὡς εὐφύστατον καὶ ἡσυχότατον ζῶον· ἀλλ' ὅμως δεινὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιφέρει πληγὴν ὁ γνωστὸς ἐκείνος μῦθος καθ' ὃν ἤττησε χειμῶνος ὥρα τροφὴν ἀπὸ τοῦ μύρμηκος, ὅς οὐ ἐξεδιώχθη μὲ τὴν φράσιν, «ἂν τὸ θέρος ἦδες τῶρα χόρευε.» Τὸν μῦθον τοῦτον ἔλαβε καὶ ὁ Γάλλος Lafontaine καὶ οἱ παρ' ἡμῖν μυθογράφοι παριστῶντες διὰ τούτου τὸν τέττιγα ὡς σύμβολον τῆς ὀκνηρίας, τῆς ἀργίας, τῆς ἀπρονοησίας. Τὸν δυστυχῆ! Ἀλλ' ὁ μῦθος οὗτος ἐπιστημονικῶς εἶναι λανθασμένος καὶ πρέπει ἅπαξ διὰ παντός ν' ἀποδώσωμεν δικαιοσύνην εἰς τὸν φίλον τῶν γεωργῶν. Ὁ τέττιξ, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ χειμῶνος, τουτέστιν ὁ Νοέμβριος, δὲν ὑπάρχει· αὐτὸς ἤδη ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, ὥστε ὡς τεθνεὺς δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τροφὰς ἀπὸ τοῦ μύρμηκος· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ τέττιξ ζῇ τὸν χειμῶνα οὐδέποτε θὰ προσφύγῃ εἰς τὸν μύρμηκα ἵνα ζητήσῃ τροφὰς, καθότι ὁ μὲν μύρμηξ ὡς σαρκοφάγος τρέφεται μὲ μυῖας καὶ σκώληκας, ὁ δὲ τέττιξ ροφᾷ τὸν χυμὸν τῶν δένδρων.

Περαίνοντες τὴν μακρὰν καταστάσαν ταύτην μονογραφίαν προστιθέμεθα ὅτι ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ παροιμίαι ἐκ τοῦ τέττιγος εἰλημμένοι. Παραθέτομεν ἐνταῦθα δύο, αἵτινες κυρίως εἶναι στίχοι τοῦ Ἀρχιλόχου καὶ Σιμωνίδου περιπεσόντες εἰς παροιμιώδη ἔννοιαν. Ὁ τοῦ Ἀρχιλόχου εἶναι οὗτος·

τέττιγα τοῦ πτεροῦ συνέλψας,
λεγόμενος ἐπὶ ὕδριστῶν οἵτινες γίνονται ἐπιθετικώτεροι πειραζόμενοι, καθὼς ὁ τέττιξ ἔδει σφοδρότερον ὅταν συλληφθῇ ἀπὸ τῶν πτερῶν. Ὁ δὲ τοῦ Σιμωνίδου στίχος εἶναι οὗτος·

τὸν οὐκ ἐθέλοντα φέρειν τέττιγος ἀέθλον,
καὶ ἐλέγετο κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ τῶν μὴ θελόντων νὰ ἄσωσιν, εἴτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὁμιλούντων ἐν γένει διὰ τὸ φοβεῖσθαι.¹

ΜΙΧΑΗΛ Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Καταχρηστικῶς λέγεται τὸ ἄσμα τοῦ τέττιγος, διότι ὁ μηχανισμὸς τῆς φωνῆς τοῦ δὲν εἶναι ἐντὸς τοῦ λάρυγγος· ἐκατέρωθεν τῆς κοιλίας τοῦ τέττιγος ὑπάρχουσι κοιλότητες διὰ τυμπανοειδοῦς

1. Τίσιος.

μεμβράνης κεκαλυμμένοι· ὑπάρχει δὲ ῥῆγμα δι' οὗ εἰσέρχεται ἀὴρ εἰς τὰς κοιλότητας ταύτας. Αἱ μεμβράναι θέτονται εἰς κίνησιν δι' ἰδίων ἰσχυρῶν μυῶν.

Μόνον ὁ τέττιξ ὁ ἄρρεν ἔδει, ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ Ἀνακρέων μακαρίζει τοὺς τέττιγας διότι αἱ σύζυγοί των εἶνε βωβαί.

*X.

ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΕΣ ΕΝ ΝΑΞΩ.

Ἡ ἐθολογία, ὁμήσασα ἐξ Αἰγύπτου τὸ 1823 ὡς καταιγίς, ἀπέκτεινεν ἀπανθρώπως ἐν Νάξῳ καὶ νέους καὶ γέροντας, καὶ ἐκ τῶν διαφυγόντων τοὺς ὄνυχας αὐτῆς πολλοὺς κατέλειπεν ἀναπήρους καὶ δυσειδεῖς, μὴδὲ τὸ κάλλος σεβασθεῖσα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων κράμα εἰσὶν εὐτυχῶν καὶ συμφορῶν, λυπηρῶν καὶ γελοίων, εἰς τὴν ἐπιδημίαν ταύτην ἐπηκολούθησεν ἀστείότατον ἐπεισόδιον, τὸ ἐξῆς·

Μεταξὺ τῶν Ναξίων, μικρὸν γευσασμένων τότε παιδείας, ἐπεκράτουν οὐκ ὀλίγαι δεισιδαιμονίαι, καὶ πρώτη πασῶν ἡ τῶν βουρκολάκων· διὸ καὶ ἀδιάσειστος ἦτο παρὰ πᾶσιν ἡ δόξα ὅτι οἱ ἀποθνήσκοντες βουρκολάκιαζαν, καὶ ὅτι ἐπιφανόμενοι ὁλοσώματα οὐχὶ καθ' ὕπνους, ἀλλὰ εἰς ἀγρυπνοῦντας συγγενεῖς καὶ φίλους, ἔλεγον καὶ ἐπραττον τὰ ἀρέσκοντα. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὺς εἶχεν ἀποστείλει ἡ νόσος εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Πλούτωνος, διεδόθη καὶ ἐπιστεῦθη ἡ εἰδησις, ὅτι στασιάζαντες ἄθροοι ἐν τῷ Ἄδῃ οἱ νάξιοι νεκροὶ, ἐδιάσαντο τὸν Χάρωνα νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὰ ἄνω. Καὶ καθ' ἐσπέραν, μόλις δύνοντας τοῦ ἡλίου, δρομαῖοι ἐπανήρχοντο πάντες εἰς τὰ ἴδια, καὶ συζυγοῦντες περίφοβοι διὰ διπλῶν καὶ τριπλῶν μοχλῶν θύρας τε καὶ παράθυρα, ἐμπεδοῦντες δὲ καὶ διὰ σωρείας στρωμάτων, προσκεφαλαίων καὶ ἄλλων σκευῶν, κατεκλίνοντο στένοντες καὶ τρέμοντες ὡς ὁ Κῆν. Οἱ βουρκολάκες ὅμως, λεπτυνθέντες ὑπὸ τοῦ θανάτου, εἰσέδουν καὶ διὰ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν εἰς τὰ ἄδυτα, καὶ ἐφόβιζον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκακοποιοῦν τοὺς ζῶντας. Ὅτε δὲ ἀνέτελλεν ἡ ἡμέρα καὶ ἠνοίγοντο αἱ οἰκίαι, ἐξερχόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες διηγοῦντο τρεμούσῃ τῇ φωνῇ τὰ παράτολμα ἔργα καὶ λόγια τῶν βουρκολάκων. Καὶ τοῦτον μὲν ἠπεύλησε νὰ ξυλοκοπήσῃ ὑψηλόσωμος τις καὶ σκελετώδης ἄνθρωπος ἠρναῖτο αὐτῷ τροφὴν καὶ πόσιν, ταύτης δὲ τὴν ξανθὴν καὶ μακρὰν κόμην ἠγωνίζετο ν' ἀνασπᾷ φθονερὰ γείτων ἀγριαίνουσα ὡς μέγαιρα τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐκείνης τοὺς περιλεύκους καὶ κυδωνίζοντας κόλπους ἐτόλμησε νὰ ψαύσῃ ἱεροσύλως αὐθαδῶς· ἀλλ' ὠραῖον μεράκιον. Μυλωθρὸς δὲ τις κατοικῶν πλησίον ἐμοῦ εἶχε δύο θυγατέρας, ὠραιὰς ἡ οὐ δὲν ἐνθυμούμαι, αἵτινες φοίττουσαι διηγοῦντο καθ' ἐκάστην πρωΐαν, πῶς βουρκολάκες δύο εἰσερχόμενοι μετὰ πατάγου καὶ ἀναποδογυρίζον-

τες τὰ ἐπιπλα, ἐκτύπουν ἀριστερά καὶ δεξιά καὶ ἐγρύλλιζον καὶ παρεβιάζον τὰς θύρας, καὶ κουκουλωμένας οὖσας ὑπὸ τοῦ φόβου ἀπεκάλυπτον καὶ παρέσυρον καὶ ἐβασάνιζον ποικιλοτρόπως τὰς ταλαιπώρους δι' ὅλης τῆς νυκτός. Ὁ δὲ πατήρ, ὅστις ἐξησφαλισμένος ἐντὸς ἐτέρου κοιτῶνος ἡγρύπνει κρατῶν πυροβόλον, ἐπεκύρου τὰ λεγόμενα καὶ ἐδυρόμενος ἐσφραγίζετο διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ. Καί ποτε τοσοῦτον ἐφοβήθη, διότι κατὰ τῆς θύρας τοῦ δωματίου αὐτοῦ κατεφέροντο ἀλλεπάλληλοι καὶ τρομεροὶ κτύποι, ὥστε τολμήσας ἤνοιξε τὸ παράθυρον, καὶ προτείνας τὴν κεφαλὴν ἠρέυνα ἂν ἠδύνατο νὰ σωθῇ. Ἰδὼν δὲ πλανώμενον περὶ τὸ μαγεῖον μου τὸν ἕτερον τῶν βουρκολάκων, ἐπυροβόλησεν ἐν ἀκαρεῖ καὶ κατεκύλισεν αὐτὸν φαρδὺν πλάτυν εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐγὼ δ' ἐξεγερθεὶς τὴν πρωΐαν εἶδον, φεῦ! κειμένην ἄπνον τὴν ἀγαπητὴν μου γαλῆν, ἣν τινα περιφερομένην εἰρηνικῶς πρὸ τοῦ παραθύρου μου εἰς ἀναζήτησιν εἰσόδου,

«... ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος.»

Ἦσαν ὅμως καὶ οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς βουρκολάκας, οἱ τινες ἀγαπῶντες νὰ φιλοσοφῶσι περὶ τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας καὶ τὰ τεχνάσματα τῶν θνητῶν, ἔμαθον παρελθούσης τῆς ἐπιδημίας ὅτι οἱ δύο ἐκεῖνοι ταραξίαι, ἐγκύψαντες μετὰ πολλοῦ ζήλου εἰς τὴν θεωρίαν τῆς θεογονικῆς ἐπιστήμης τῶν ἀρχαίων, πολλὰς δὲ ἀπορίας ἀπαντήσαντες, ἐνόμισαν μαθηματικώτερον νὰ λύσωσιν αὐτάς, ὡς πάλαι ποτὲ ὁ Ζεὺς, διὰ πειραμάτων διὸ καὶ μετεμόρφωσαν ἑαυτοὺς μὲν εἰς Δίαν, τὰ δὲ δύο ἄθωα θυγάτρια τοῦ μυλωνοῦ εἰς Λητώ καὶ Σεμέλην.

Ἐν τοσοῦτῳ τῶν βουρκολάκων καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ τόλμη ἤξανον. Βαθυπύγων τις Πρωτοσύγγελος, (σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Αἰγαίου ἐπλούτει τῷ καιρῷ ἐκείνῳ Σακελλίωνων, Πριμηκυρίων, Συγγέλων, Καστηνσίων, Ῥεφερενδαρίων, Πρωτεκδικῶν, Πρωτονοταρίων καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν, πάντων ἀγίων), γνωστὸς διὰ τὸ φιλομειδῆς καὶ φιλευτράπελον αὐτοῦ, προσβλήθεις ὑπὸ τῆς εὐλογίας μετέστη εἰς οὐρανούς· ἀλλὰ, καταβὰς δικαίωματι βουρκόλακος εἰς τὸν κόσμον, κατώρθωσε δυνάμει τοῦ σεβασμίου αὐτοῦ πύγωνος νὰ καθυποτάξῃ εἰς τὰ ἴδια νεύματα πάντας τοὺς λοιποὺς συναδέλφους, καὶ νὰ συγκροτήσῃ μυριάριθμον φάλαγγα, ἣ τις προστάτην ἔχουσα τὸν ἄγιον Πρωτοσύγγελον καὶ στρατολογοῦσα καθ' ἐκάστην νεοσυλλέκτους, περιεφέρετο τὴν νύκτα εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἐκορυβαντία καὶ ἐκραυγὰ καὶ ἡλάλαζε καὶ ἐκορύφου τὸν τριγμὸν καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὁδόντων.

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ βουρκολάκες τῆς Νάξου ἤμεις δὲ σήμερον, ἐνθυμούμενοι ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ὀνομαστῇ ἐπὶ σοφίᾳ Γαλλίᾳ, σεβασμιώτατός τις ἐπίσκοπος διεκόνεισε διὰ

μακρῆς ἐγκυκλίου πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, ὅτι πολλάκις ἐπεφάνη εἰς νέαν χωρικὴν οὐχὶ καθ' ὕπνους ἀλλ' ἐγρηγοροῦσαν, παρθένης λευχείμων ὡς ὁ Ἰωσήφ, ἄυλος μὲν ἀλλ' ὄρατῃ καὶ ἐβεβαίωσε μεγάλη τῇ φωνῇ ὅτι ἦτο ἡ Ἀσπιλος Σύλληψις, δὲν ἀποροῦμεν διὰ τὴν ἐπιστίαν τῶν πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν κατοίκων τῆς ἀσόφου Νάξου.¹

ΧΩΡΙΑ ΤΑΞΕΙΔΕΥΟΝΤΑ

Ὅτε ἡ Ταυρικὴ χερσόνησος προσηρτήθη εἰς τὴν Ῥωσσίαν, εἰς τὰ μάλιστα συνετέλεσεν ὁ Ποτέμκιν, ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἡ Β', ἐνδοῦσα εἰς τὰς προτροπὰς τούτου, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νέας αὐτῆς κτήσεις. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐπιτήδειος εὐνοούμενος σφόδρα ἐφοβεῖτο μὴ ἡ χαριεστάτη αὐτοῦ δέσποινα, βλέπουσα κόρακας μόνον καὶ γύπας ἀνὰ τὰς ἀχανεῖς στέππας, συλλάβῃ πενιχρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐπενόησε νὰ αὐτοσχεδιάσῃ καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἔμελλε νὰ διέλθῃ ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία πλαστὰ χωρία, ὧν οἱ πλαστοὶ κάτοικοι, πλαστὰ φέροντες ἐορτάσιμα ἐν δύνματα, ὑπεδέχοντο διὰ πλαστῶν ἐπευφημιῶν τὴν αὐτοκράτειραν, ἣν κατέθελε τὸ τοιοῦτον θέαμα. Ὅταν ἐπῆρχετο ἡ νύξ τὰ χωρία μετὰ κομίζοντο ὀλίγον ἀπωτέρω, ἡ δὲ Αἰκατερίνη ἐθαύμαζε βλέπουσα πόσον πυκνῶς ἦτο κατοικημένη ἡ χώρα, καὶ πόσα λαμπρὰ εἶχε χωρία, ὅτι ἐν μόνον εἶχον ἐλάττωμα, ὅτι πάντα ἐμοιάζον κἄπως πρὸς ἄλληλα. Ἐξεδήλωσε δὲ παραχρῆμα τὴν μεγάλην αὐτῆς εὐχρέσκειαν διὰ δωρεὰς ἐκτεταμένων γαιῶν ἐκ τῶν τόπων ἐκείνων πρὸς τὸν κατακτήσαντα αὐτοὺς Ποτέμκιν καὶ πρὸς τούτοις ἡβουλήθη νὰ καταλίπῃ μνημεῖον διαρκὲς τῆς διαβάσεώς της, οἰκοδομοῦσα πρωτεύουσαν τῆς χώρας ἐκείνης. Ἀνήγειρε λοιπὸν τὴν Αἰκατερινοσλάβην, μηδόλως ἀμφιβόλουσα ὅτι ἡ πόλις αὕτη, πρωτεύουσα οὕσα χωρῶν οὕτω πλουσίας καὶ εὐάνδρου, θὰ διημιφισβητεῖ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ πρωτεῖα καὶ τῆς Μόσχας καὶ τῆς Πετροῦπόλεως.

[Lettres sur la Russie par Molinari].

Kα **

ΛΗΘΕΙΑΙ

Ὡ! ἐνωθήτε Ἕλληνες· τὰ πάθη σας ἀφῆτε· μήπως καὶ θριαμβεύοντας προδύται σὰς νικητῶν. Ἰσως σὰς κλαύσουν οἱ λαοί, ἐὰν καταστραφῇτε, Πλὴν βασιλεῖς χριστιανοὶ δὲν θὰ σὰς ἐκδικήσουν.
Béranger.

Τὴν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τῆς Ἑλλάδος ἀπλότητα παριστᾷ θαυμασίως ἡ ἐν τῇ ἀσπίδι τοῦ Ἀχιλλέως εἰκὼν βασιλέως τινός, ὅστις σκῆπτρον ἐν χερσὶν ἔχων διηύθυνε τὰ τῶν θεῶν ἔργα.

1. Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις, ὑπὸ Ν. Δραγούμη.

ΑΘΗΝΑΙΣ — ΤΥΠΟΓΡ. ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΙΣΙΩΝ, 14